

Top- en breedtesport anno 2011

Een vanzelfsprekende combinatie?

Een analyse van de combinatie van top- en
breedtehockey op verenigingsniveau

Carlijn Mol
Augustus, 2011

Onderwijsinstelling:

Universiteit Utrecht

Departement Bestuur- en Organiseringswetenschap (USBO)

Master Sportbeleid & Sportmanagement

Begeleiding universiteit Utrecht:

Prof. dr. M. (Maarten) van Bottenburg

Dr. I.E.C. (Inge) Claringbould, tweede lezer

Begeleiding Koninklijke Nederlandse Hockey Bond:

J.M. (Marijke) Fleuren – van Walsem

Auteur:

C.C.E. (Carlijn) Mol

Studentnummer 3446964

carlijnmol@hotmail.com

Voorwoord

Met het schrijven van deze scriptie zet ik de laatste stap in mijn studietijd. Na acht jaar studeren komt nu echt een einde aan deze mooie periode. Twee jaar geleden ben ik de master Sportbeleid & sportmanagement met veel nieuwsgierigheid en enthousiasme gestart. Nieuwsgierig naar wat er nu eigenlijk allemaal speelt, hoe ontwikkelingen tot stand komen en welke gevolgen dit heeft voor de sportwereld. Nu de masterperiode ten einde is gekomen, kan ik gerust zeggen dat de nieuwsgierigheid en het enthousiasme alleen maar is gegroeid. Ook de stage bij de KNHB heeft hierin een belangrijke rol gespeeld. De vrijheid en het vertrouwen hebben mij de mogelijkheid gegeven om projecten op te pakken die mij intrigeerden. Op die manier is ook dit onderzoek tot stand gekomen. De ontwikkelingen in de combinatie van top- en breedtesport zijn op zichzelf al interessant, maar nog interessanter vind ik de gevolgen die dit heeft voor verenigingen. Ik heb dit onderzoek dan ook met veel plezier gedaan en hoop dat deze scriptie een meerwaarde kan zijn voor de KNHB en haar verenigingen in de omgang met de combinatie van top- en breedtesport op de vereniging. Graag bedank ik de verenigingen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek evenals mijn collega's bij de KNHB. In het bijzonder noem ik Marijke Fleuren. Dank voor de mogelijkheid om van je te leren. Je drive en doorzettingsvermogen zijn inspirerend en je persoonlijk betrokkenheid is belangrijk voor me geweest. Dit geldt eveneens voor de begeleiding vanuit de USBO. Het kleinschalige onderwijs heeft niet alleen een meerwaarde voor de studie zelf, maar zorgt ook voor een persoonlijke band tussen studenten en docenten. Inge, dank voor je begeleiding en betrokkenheid in de afgelopen twee jaar. Maarten, dank voor je geduld en ondersteuning tijdens het schrijven van deze scriptie. Je passie voor de sportwereld is aanstekelijk en ik heb erg genoten van onze gesprekken.

Natuurlijk maak ik ook graag van deze gelegenheid gebruik om mijn ouders, broers en vrienden te bedanken. Jullie ondersteuning en support is voor mij van grote waarde. Ook met jullie deel ik de affiniteit met de sportwereld, waardoor ik me gesteund en begrepen voel in mijn passie. Wat betreft deze scriptie, dank ik Veerle in het bijzonder. Je bent een waardevolle hulplijn gebleken in de laatste weken met je logische denkwijze en redigerende kwaliteiten.

Het schrijven van deze scriptie was een uitdaging. Hoewel deze periode ook moeilijke momenten heeft gekend, heb ik genoten en veel geleerd. Ik denk dat deze scriptie een bijdrage levert aan hetgeen al bekend is over de combinatie van top- en breedtesport en daar ben ik trots op.

Carlijn Mol
Utrecht, augustus 2011

Samenvatting

De combinatie van top- en breedtesport is niet meer zo vanzelfsprekend als altijd werd gedacht. De literatuur beschrijft een ontwikkeling ten aanzien van de wederzijdse beïnvloeding van top en breedtesport. Top- en breedtesport ontwikkelingen zich in een andere richting, waardoor de eisen die gesteld worden aan beiden vormen van sport steeds verder uit elkaar groeien. Als gevolg van deze ontwikkelingen spreekt men niet meer van een gelijke wederzijdse beïnvloeding. Welke gevolgen dit heeft voor de verhouding tussen top- en breedtesport op verenigingsniveau is echter niet bekend. Een casestudy naar de combinatie van top- en breedtesport op een hockeyvereniging heeft een spanningsveld en een strijd zichtbaar gemaakt tussen de segmenten, maar geeft geen inzicht in de totstandkoming hiervan. De kennislacune in de literatuur en de resultaten van de casestudy zijn aanleiding geweest voor dit onderzoek. Het onderzoek heeft als doel om meer inzicht te geven in de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau en daarbij bewustzijn te creëren van het belang om actief aandacht te besteden aan de verhouding tussen beide segmenten. Om dit doel te realiseren is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Op welke manier is de huidige verhouding tussen top- en breedtesport op vier hockeyverenigingen uit de subtop tot stand gekomen?

Het onderzoek kent een interpretatieve onderzoeksoriëntatie. Dit betekent dat het vraagstuk een bottom-up up benaderd wordt. De voornaamste bron van dataverzameling is dan ook de semigestructureerde diepte-interviews met respondenten van vier hockeyverenigingen. Daarnaast heeft een literatuurstudie een bijdrage geleverd aan het beschrijven en begrijpen van de empirie. De resultaten van de interviews zijn beschreven aan de hand van acht thema's. Vervolgens zijn de resultaten geanalyseerd middels drie kernpunten; contextualiteit, macht- en afhankelijkheidsverhoudingen en betekenisgeving. De analyse heeft beantwoording van de onderzoeksvragen in de conclusie mogelijk gemaakt. Aansluitend worden aanbevelingen gegeven en wordt het onderzoeksproces gereflecteerd.

De voornaamste conclusie van dit onderzoek is dat het al dan niet bestaan van interactie tussen het top- en breedtesegment op de vereniging in grote mate van invloed is op de verhouding tussen de segmenten binnen de vereniging. Door gebrek aan interactie kunnen leden zich in steeds mindere mate identificeren met het andere segment en neemt de scheiding tussen de segmenten toe. Deze scheiding versterkt de ongelijke verhouding op de vereniging die reeds is ontstaan door de ontwikkelingen in de hockeysport. De toename van de ongelijke verhouding heeft weer een negatief effect op de interactie tussen segmenten en betrokkenheid en participatie van leden.

De verenigingen waar de verhouding tussen het top- en breedtesegment ongelijk is, bevinden zich in een vicieuze cirkel die alleen doorbroken kan worden wanneer er op alle niveaus in de vereniging interactie plaatsvindt tussen het top- en het breedtesegment. Dit heeft namelijk invloed op de betekenisvorming omtrent de verhouding tussen de segmenten.

De aanbevelingen die zijn voortgekomen uit dit onderzoek zijn dan ook met name gericht op interactie bevorderende activiteiten. Daarnaast wordt de KNHB geadviseerd verenigingen met de een ongelijke verhouding tussen top- en breedtehockey actief te ondersteunen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	pg. 2
Samenvatting	pg. 3
Inhoudsopgave	pg. 5
H 1 Inleiding	
§ 1.1 De aanleiding	pg. 7
§ 1.2 Het onderzoek	pg. 8
§ 1.3 Relevantie	pg. 9
§ 1.4 Leeswijzer	pg. 10
§ 1.5 Resumé	pg. 10
H 2 Theoretisch kader	
§ 2.1 Het onderzoeksperspectief	pg. 11
§ 2.2 De literatuurstudie	pg. 14
§ 2.3 Resumé	pg. 17
H 3 Methodologie	
§ 3.1 Methoden van onderzoek	pg. 18
§ 3.2 Analyse kader	pg. 20
§ 3.3 Resumé	pg. 21
H 4 Contextualiteit	
§ 4.1 De Nederlandse hockeysport	pg. 22
§ 4.2 De organisatorische context	pg. 23
§ 4.3 De maatschappelijke context	pg. 25
§ 4.4 De deelnemende verenigingen	pg. 26
§ 4.5 Resumé	pg. 28

H 5	Resultaten	
§ 5.1	Een karakterisering van de verenigingen	pg. 29
§ 5.2	Breedtehockey	pg. 32
§ 5.3	Tophockey	pg. 34
§ 5.4	De verhouding tussen top- en breedtehockey	pg. 37
§ 5.5	Het spanningsveld tussen top- en breedtehockey	pg. 39
§ 5.6	De wederzijdse beïnvloeding van het top- en breedtesegment	pg. 42
§ 5.7	Onbekend met het andere segment	pg. 44
§ 5.8	Clubgevoel	pg. 46
§ 5.9	Resumé	pg. 47
H 6	Analyse	
§ 6.1	De context	pg. 48
§ 6.2	De macht- en afhankelijkheidsverhoudingen	pg. 51
§ 6.3	De betekenisgeving	pg. 54
§ 6.4	Resumé	pg. 57
H 7	Conclusie	pg. 58
H 8	Aanbeveling	
§ 8.1	Aanbeveling voor de KNHB	pg. 61
§ 8.2	Aanbeveling voor hockeyverenigingen	pg. 63
§ 8.3	Aanbeveling voor vervolgonderzoek	pg. 64
H 9	Reflectie	pg. 65
	Bronvermelding	pg. 67
	Bijlagen	
1.	Topiclijst semigestructureerde diepte-interviews	pg. 70
2.	Codering semigestructureerde diepte-interviews	pg. 73

H1 Inleiding

In dit eerste hoofdstuk worden verschillende onderwerpen besproken om de lezer in te leiden in dit onderzoek. Te beginnen met de aanleiding van dit onderzoek, gevolgd door de probleemstelling, doelstelling en onderzoeksvraag en uiteindelijk wordt beschreven waarom dit onderzoek relevant is in de wereld van de sport.

§ 1.1 De aanleiding

“Top- en breedtesport: een Siamese tweeling?”

Deze vraag stelt Van Bottenburg in Rapportage Sport (2003). Top- en breedtesport hebben zich in de laatste jaren in een andere richting ontwikkeld. Voor Van Bottenburg (2003) was dit aanleiding om eerdere vaststellingen omtrent de combinatie van top- en breedtesport opnieuw te onderzoeken. Zijn top- en breedtesport nog wel in dezelfde mate met elkaar vergroeid als verondersteld en is er nog sprake van de wederzijdse beïnvloeding van de segmenten dat meer dan eens gebruikt wordt als legitimatie voor sportbeleid? In zijn publicatie nuanceert en verscherpt Van Bottenburg (2003) de verhouding tussen top- en breedtesport.

Niet alleen Van Bottenburg heeft de huidige combinatie van top- en breedtesport onderzocht. Ook andere literatuur beschrijft dat de combinatie van top- en breedtesport in deze tijd niet meer vanzelfsprekend is. Het ontbreekt in de literatuur echter aan onderzoek naar de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau. Deze kennislacune heeft geleid tot een casestudy op een hockeyvereniging in de subtop, uitgevoerd door de onderzoeker en twee studiegenoten. De casestudy was gericht op het spanningsveld tussen het top- en breedtesegment op de vereniging en had als doel meer inzicht te krijgen in het spanningsveld tussen de segmenten op verenigingsniveau. Naast de benoeming van de verschillende facetten waarin de spanning tot uiting kwam, zoals de verdeling van materiaal, financiën en kader, was het belangrijkste resultaat van de casestudy de benoeming van een onderliggende strijd die gaande is op de vereniging tussen het top- en breedtesegment. Verschil in visie, doelstellingen en belangen tussen segmenten werd niet uitgesproken, maar speelde wel een rol in de verhouding tussen de segmenten en werden zichtbaar in de uitvoering van het beleid. Een antwoord op de totstandkoming van deze onderliggende strijd en verhouding, gaf de casestudy echter niet. Niet alleen de kennislacune in de literatuur en de casestudy waren aanleiding van dit onderzoek. Ook de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB) benoemt de combinatie van top- en breedtehockey op de vereniging als één van de vraagstukken die hockeybestuurders bezighoudt. Dit gebeurt in het document ‘Gestructureerd (samen)werken aan succes’ (KNHB, 2009) waarin 10 vraagstukken beschreven staan die relevant zijn voor hockeybestuurders. Meer inzicht in en duidelijk over de combinatie van het top- en breedtesegment op de vereniging geeft ook dit document echter niet. Het gebrek aan kennis over de totstandkoming van de huidige verhouding tussen top- en breedtesport op verenigingen is aanleiding geweest voor dit onderzoek.

§ 1.2 Het onderzoek

De combinatie van top- en breedtesport geeft aanleiding tot veel vragen en is vanuit verschillende invalshoeken te benaderen, zoals koepelorganisaties, bonden en verenigingen. In dit onderzoek is niet gekozen voor een vergelijking van de verschillende invalshoeken, maar voor verdieping in de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau in de hockeysport. De eerder beschreven aanleidingen hebben geleid tot de volgende probleemstelling:

De literatuur beschrijft dat de verhouding tussen top- en breedtesport in ontwikkeling is. Het is echter niet duidelijk in hoeverre deze ontwikkeling invloed heeft op de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau. Gebrek aan inzicht in de huidige verhouding tussen het top- en breedtesegmenten op verenigingen, geeft zowel de bond als verenigingsbestuurders weinig tot geen handvatten om eventuele problematiek te signaleren en wanneer nodig adequaat te handelen.

Het doel van dit onderzoek sluit aan op de geformuleerde probleemstelling, namelijk om meer inzicht te geven in de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau en daarbij bewustzijn te creëren van het belang om actief aandacht te besteden aan de verhouding tussen beide segmenten. Dit vergroot tevens de mogelijkheid voor de KNHB om de verenigingen gericht te ondersteunen om de omgang met deze combinatie.

Om deze doelstelling te realiseren zijn een centrale onderzoeksvraag en deelvragen geformuleerd die dit onderzoek tracht te beantwoorden. De deelvragen zijn ondersteunend aan de centrale onderzoeksvraag en zijn voortgekomen uit het, in hoofdstuk drie beschreven, analysekader. Beantwoording van de deelvragen maakt het antwoorden van de centrale onderzoeksvraag mogelijk. De centrale onderzoeksvraag en de bijbehorende deelvragen luiden als volgt:

De centrale onderzoeksvraag:

Op welke manier is de huidige verhouding tussen top- en breedtesport op vier hockeyverenigingen uit de subtop tot stand gekomen?

De deelvragen:

1. Wat is de huidige verhouding tussen het top- en breedtesegment bij de verenigingen in dit onderzoek en welke gevolgen heeft dit volgens de respondenten?
2. In hoeverre is de context van de verenigingen van invloed op de verhouding tussen top- en breedtehockey bij de vereniging?
3. Welke en op welke manier spelen macht- en afhankelijkheidsverhoudingen een rol in de huidige verhouding tussen de top- en breedtehockey bij de verenigingen?
4. Welke betekenissen bestaan er omtrent de combinatie van top- en breedtehockey bij de verenigingen, wat betekent dit voor de verhouding tussen beide segmenten en wat zijn de gevolgen voor de vereniging van deze betekenissen?

§ 1.3 Relevantie

Deze paragraaf beschrijft de relevantie van dit onderzoek op zowel maatschappelijk als wetenschappelijk niveau. Sportverenigingen spelen een belangrijke rol in de Nederlandse samenleving. Het is daarom van belang om diegene die betrokken zijn bij de verenigingen zoveel mogelijk te ondersteunen in zijn of haar (vrijwilligers)werk. Dit kan onder andere door inzicht te geven in de processen en ontwikkelingen die gaande zijn in de sportwereld. Eén van die ontwikkelingen is de veranderende verhouding tussen de top- en breedtesport. Zoals de doelstelling beschrijft tracht dit onderzoek een bijdrage te leveren aan kennis die reeds bestaat over de combinatie van top- en breedtesport en richt zich daarbij op verenigingen. De resultaten van dit onderzoek bieden de KNHB meer inzicht in de totstandkoming van de huidige verhouding tussen top- en breedtesport op verenigingen. Dit geeft de bond de mogelijkheid om verenigingen, die problemen ervaren omtrent deze combinatie, gericht te ondersteunen. Daarbij is het voor een proactieve sportbond, zoals de KNHB, van waarde om kennis en inzicht te hebben in de ontwikkelingen en mogelijke problemen die gaande zijn in de hockeywereld en haar verenigingen om hier het beleid op te vormen en/of aan te passen. Ook verenigingen zijn gebaat bij dit onderzoek. Voor hen geldt eveneens dat het inzicht in de totstandkoming van processen die gaande zijn op de verenigingen, zoals de verhouding tussen het top- en breedtesegment, hen ondersteunt in de het besturen van een vereniging. Naast de maatschappelijke relevantie is dit onderzoek ook op wetenschappelijk gebied relevant. Zoals beschreven is de combinatie van top- en breedtesport geen onbesproken onderwerp in de literatuur. Er bestaat echter een kennislacune over de combinatie van beide segmenten op verenigingsniveau. Dit onderzoek wordt uitgevoerd op verenigingsniveau en kan daarmee een bijdrage leveren aan de bestaande literatuur. Het resultaat van dit onderzoek kan eveneens als basis dienen voor vervolgonderzoek. De genoemde punten verantwoorden zowel de maatschappelijke als de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek.

§ 1.4 Leeswijzer

De beschrijving van het onderzoek naar de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau, bestaat uit negen hoofdstukken. De leeswijzer beschrijft kort de inhoud en relevantie van de hoofdstukken, zodat de lezer een indruk krijgt van hetgeen hem of haar te wachten staat. Deze paragraaf sluit het eerste hoofdstuk af. In dit hoofdstuk zijn naast de leeswijzer de aanleiding, de probleem- en doelstelling, onderzoeksvragen en de relevantie van het onderzoek beschreven. Het tweede hoofdstuk, het ‘Theoretisch kader’, beschrijft zowel de perspectieven van de onderzoek als de literatuurstudie die de lezer informeert over de relevante literatuur voor dit onderzoek. De lezer krijgt hierdoor inzicht in en kennis over de combinatie van top- en breedtesport. Hoofdstuk drie beschrijft de methoden van onderzoek en het analysekader. Dit analysekader komt voort uit het onderzoeksperspectief en geeft de richtlijnen voor de verdere invulling en beschrijving van het onderzoek.

In hoofdstuk vier wordt het onderzoek daadwerkelijk gestart met de beschrijving van de contextualiteit. Deze beschrijving is van belang om de verzamelde data te kunnen plaatsen en het hoofdstuk de context weergeeft waarbinnen de verenigingen in dit onderzoek zich begeven. Vervolgens zijn de resultaten van de empirische dataverzameling beschreven in hoofdstuk vijf. Hier worden de resultaten, verdeeld over acht thema’s, beschreven aan de hand van citaten van de respondenten in dit onderzoek. De weergave van de resultaten illustreert daarbij de huidige verhouding tussen het top- en breedtesegment op de hockeyverenigingen. Hierna volgt de analyse van de resultaten. Dit hoofdstuk tracht de eerder beschreven informatie te duiden en analyseert de resultaten aan de hand van drie kernpunten: context, macht- en afhankelijkheidsverhoudingen en betekenisgeving. De conclusies die voortkomen uit deze analyse zijn beschreven in het daaropvolgende hoofdstuk. Aansluitend volgen de aanbevelingen in hoofdstuk 8 waarin verschillende aanbevelingen worden gedaan aan de KNHB, de verenigingen en eventuele vervolgonderzoekers. In het laatste hoofdstuk wordt het onderzoek en het onderzoeksproces gereflecteerd, waardoor de lezer inzage krijgt in het verloop van het onderzoek. Vanzelfsprekend zijn de literatuurlijst en enkele bijlagen toegevoegd.

§ 1.5 Resumé

In dit hoofdstuk zijn de aanleiding, doelstellingen, onderzoeksvragen en relevantie van dit onderzoek benoemd. Daarbij biedt dit hoofdstuk inzage in de structuur en de komende hoofdstukken van dit onderzoek door middel van de ‘leeswijzer’.

De beschrijving van het onderzoek naar de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau is hiermee ingeleid. In het volgende hoofdstuk wordt het theoretisch kader weergegeven, waarin het perspectief van de onderzoek op het uitvoeren van onderzoek en de literatuurstudie beschreven is.

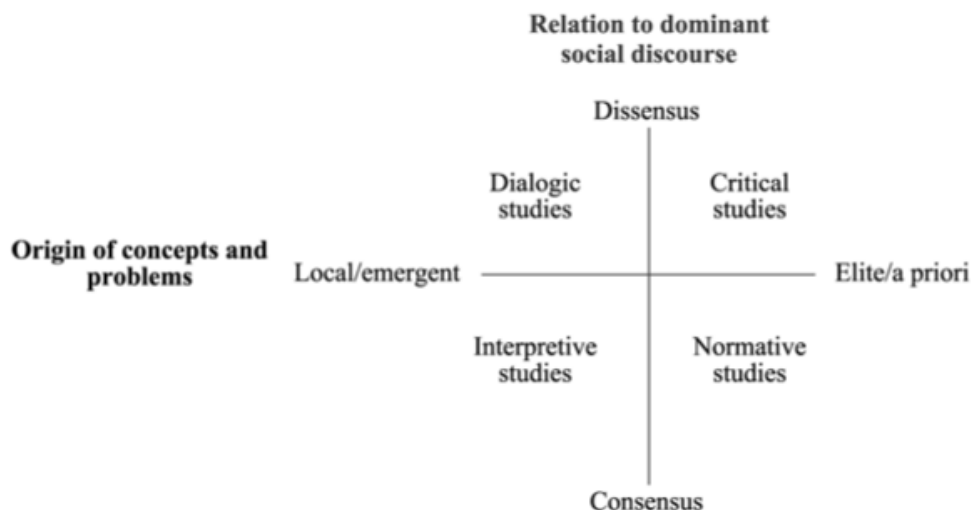
H2 Theoretisch kader

Voor een juiste interpretatie en duiding van het onderzoek is het belangrijk de perspectieven van de onderzoeker op onderzoek en organisaties te benoemen. In dit hoofdstuk worden beiden beschreven. Daarnaast wordt het empirisch perspectief gezien, gezien de persoonlijke ervaring van de onderzoeker met de hockeysport en de combinatie van top- en breedtehockey. Dit wordt gevolgd door een literatuurstudie die zowel vooraf als tijdens het onderzoek heeft plaats gevonden en de relevante literatuur voor dit onderzoek bespreekt.

§ 2.1 Het onderzoeksperspectief

§ 2.1.1 *Perspectief op onderzoek*

In de bestuurs- en organisatiewetenschappen zijn verschillende benaderingen op onderzoek mogelijk, waaronder de onderzoeksbenaderingen die in kaart zijn gebracht door Deetz (2000). Dit deed hij als reactie op de verschillende paradigma's van Burrell en Morgan (1979) waarin zij beweerden dat een objectieve benadering van onderzoek mogelijk is. Deetz (2000) beschouwt objectiviteit als een onwerkelijke dimensie, omdat gevoel en gedachten nu eenmaal niet uit te schakelen zijn. Dit maakt een volledig objectieve benadering niet mogelijk. Bovendien wordt de onderzoeker in de benaderingen van Deetz (2000), oriëntaties genoemd, niet beperkt door één onderzoeksbenadering, maar is het mogelijk tussen de verschillende oriëntaties te bewegen. Deetz (2000) maakt in zijn benadering op onderzoek onderscheid tussen elite/a priori aan de ene kant en local/emergent aan de andere kant. Bij laatstgenoemde benadering is de empirie leidend en wordt het onderzoek uitgevoerd met behulp van de organisatieleden. Dit in tegenstelling tot elite/a priori waar het onderzoek wordt toegepast op organisatieleden en de theorie leidend is. Daarbij richt elite/a priori zich op consensus terwijl local/emergent zich op dissensus richt. In een onderzoek vertaalt dit zich naar het inzichtelijk maken van overeenkomsten (consensus) of verschillen (dissensus). Binnen deze twee dimensies beschrijft Deetz (2000) verschillende oriëntaties. De illustratie op de volgende pagina toont de beschreven onderzoek oriëntaties van Deetz (2000).

Figuur 1. De onderzoek oriëntaties van Deetz (2000)

Dit onderzoek wordt benaderd vanuit de interpretatieve oriëntatie (interpretive studies). Vanuit deze oriëntatie wordt bottom up onderzoek gedaan, waarbij data wordt verzameld door te spreken met organisatieleden. De empirie is leidend en de belangrijkste bron voor het onderzoek. De theorie wordt daarbij gebruikt om empirie beter te begrijpen of aan te vullen, maar is geen uitgangspunt en wordt niet getoetst zoals dat bij elite/a priori wel gebeurt. Naast de bottom up benadering, namelijk vanuit verenigingsniveau, is dit onderzoek tevens gericht op dissensus om de verschillende benaderingen en visies op de materie zichtbaar te maken. Dit lijkt contrasterend met de interpretatieve oriëntatie waarbij wordt gezocht naar consensus, maar doordat Deetz (2000) stelt dat een onderzoeker zich niet moet beperken tot één oriëntatie is het mogelijk om enkele elementen uit de dialogische oriëntatie bij het onderzoek te betrekken.

§ 2.1.2 *Perspectief op organisaties*

Zoals er verschillende perspectieven op onderzoek bestaan, zijn er ook verschillende perspectieven op organisaties. Zo maakt Tennekes (2003) onderscheid tussen de werkwereld en de leefwereld van een organisatie. De organisatie als werkwereld wordt beschreven middels de structuur waarbij alles in de organisatie functioneert binnen een bepaald systeem. Dit staat in tegenstelling tot de organisatie als leefwereld waarbij de focus ligt op de interactie tussen actoren en het handelen van de actoren. Typerend hierbij is dat Tennekes (2003) stelt dat organisaties geen culturen hebben, maar zelf culturen zijn. Alleen een benadering vanuit zowel werk- als leefwereld geeft een volledige en betrouwbare weergave van een organisatie.

Ook Reed (2003) beschrijft verschillende perspectieven op organisaties, maar richt zich meer op de organisatieprocessen. Reed (2003) maakt hierbij onderscheid tussen het handelen van actoren en de structuur van een organisatie, vergelijkbaar met de werk- en leefwereld van Tennekes (2003) en benoemt vier stromingen.

Het determinisme stelt dat het handelen in een organisatie wordt bepaald door verhoudingen en structuren in de organisatie. Het reductionisme stelt het tegenovergestelde waarbij de structuur wordt terug gebracht naar het handelen. Het relationisme bevindt zich tussen deze uitersten en probeert evenals het conflationisme een synthese te creëren tussen structuur en handelen. Hierbij stelt het conflationisme dat hoe bewuster men is van de eigen positie in een organisatie, des te meer invloed men heeft op het eigen handelen. In dit onderzoek worden organisatieprocessen gezien vanuit het, laatst genoemde, conflationistisch perspectief waarbij de organisatie geen gedetermineerde omgeving is, maar een omgeving waarbinnen handelen van grote invloed kan zijn.

§ 2.1.3 *Empirisch perspectief*

Een onderzoeker is geen onbeschreven blad en zoals Deetz (2000) al eerder zei is objectiviteit een onwerkelijke dimensie, omdat gevoel en gedachten nu eenmaal niet uit te schakelen zijn. In deze subparagraaf worden daarom de persoonlijke ervaringen van de onderzoeker met de sportwereld kort beschreven.

Sinds haar jeugd is de onderzoeker betrokken bij de sportwereld en de hockeywereld in het bijzonder. In eerste instantie louter in de beoefening van sport, maar in een later stadium heeft de onderzoeker de sportwereld van binnenuit leren kennen door middel stages en werkzaamheden bij onder andere de KNHB. De onderzoeker is derhalve goed bekend met de hockeywereld en haar verenigingen. Tijdens de beoefening van de hockeysport is kennisgemaakt met zowel het topsegment, in de jeugdijaren, als het breedtesegment bij de senioren. Tijdens deze overstap is een verschil in visie en belangen ervaren, evenals verschil in de verdeling van aandacht en faciliteiten. De onderzoeker is van mening dat wanneer het top- en breedtesegment op een sportvereniging niet goed gecombineerd worden, dit kan leiden tot de vorming van nieuwe knelpunten. Deze mening is echter gebaseerd op persoonlijke ervaringen en niet op onderzoeksresultaten of wetenschappelijke literatuur. De persoonlijke ervaring van de onderzoeker in sportbeoefening, alsmede de ervaringen bij de KNHB en de opgedane kennis in de masterstudie vormen de motivatie om de combinatie van top- en breedtesport op verenigingen beter te begrijpen. Dit onderzoek is daarin een eerste stap.

§ 2.2 De literatuurstudie

In de literatuurstudie wordt verschillende literatuur besproken die relevant is voor dit onderzoek. Om te beginnen wordt de Nederlandse sportvereniging beschreven, gevolgd door een beschrijving van de wederzijdse beïnvloeding van top- en breedtesport.

§ 2.2.1 De Nederlandse sportvereniging

In de literatuur wordt de sportwereld beschreven als een relatief autonome wereld met een eigen logica en sportspecifieke regels, waarden, normen en opvattingen (Bourdieu, 1988). Deze sportwereld bestaat uit verschillende entiteiten zoals koepelorganisaties, bonden, verenigingen en individuen. Van Bottenburg (2007) noemt verenigingen de grootste en wijdst vertakte organisatievorm in de Nederlandse sportwereld die met eigen spelregels en rechtspraak relatief autonoom zijn. Ook in vergelijking met andere landen heeft Nederland een hoog percentage verenigingsleden.

De sportvereniging in Nederland heeft een ontwikkeling doorgemaakt. In de tweede helft van de negentiende eeuw werden door particuliere initiatieven van jonge welgestelde burgers veel verenigingen opgericht met als doel tegen elkaar te sporten (Stokvis, 1979). Met steun van de overheid groeiden de verenigingen uit tot stabiele organisaties die leden de mogelijkheid boden te sporten op een specifieke sportaccommodatie. Ook het bieden van gezelligheid was hierbij een belangrijke factor. Toen de sportverenigingen in de tweede helft van de twintigste eeuw in zowel omvang als aantal toenamen, werd de druk op de overheid om meer in sport te investeren opgevoerd. Dit had als gevolg dat bonden werden belast met nieuwe functies waaronder belangenbehartiging van de sport en het nastreven van politiek-maatschappelijke doelstellingen zoals doelgroepenbeleid. Dit versterkte de positie van de sportbonden (Stokvis, 1979). Naast de toename van verenigingssport maakten ook de ongestructureerde en individuele sporten een groei door. Sportverenigingen onderscheiden zich echter duidelijk van deze tak van sport door de organisatie van wedstrijden en competities. De verenigingssport in Nederland bestaat uit een samenhangend competitiestelsel voor verschillende leeftijdsgroepen en beoefeningniveaus dat lokale wedstrijden verbindt met nationale en internationale kampioenschappen (van Bottenburg, 2007).

Al lijkt het percentage mensen met een lidmaatschap van een sportvereniging in Nederland sinds halverwege de jaren '90 iets af te nemen (Kamphuis et al, 2008), kan Nederland volgens Kuperus (2005) toch gezien worden als een typisch verenigingsland. Een belangrijk aspect van deze organisatievorm is het vrijwilligersbestuur en de ledendemocratie. In de literatuur wordt meer dan eens geschreven over de maatschappelijke betekenis van het verenigingsleven. Hierin zijn de onderlinge binding van leden, de "kleine" democratie en de rol van de vereniging als intermediair tussen individu en overheid belangrijke kenmerken.

Sportbeoefening wordt in het bijzonder genoemd en krijgt door De Heer (1970) en Rijsdorp (1973) extra leereffecten toegewezen, namelijk het vinden van aansluiting bij informele groepen en formele organisaties, het opstellen van en conformeren aan regels, het leren omgaan met winst en verlies, het wennen aan bureaucratische procedures, de ontwikkeling van gemeenschappelijke waarden en normen en de mogelijkheid tot het opdoen van bestuurlijke vaardigheden.

Zo beschreven lijkt het verenigingsleven in de sport louter positief, maar dit moet genuanceerd worden. Naast de positieve effecten stimuleert verenigingssport namelijk ook categorisering, onderscheiding en hiërarchie. Insluiting betekent tegelijkertijd uitsluiting. Bij bijvoorbeeld selectieprocedures worden keuzes gemaakt om bepaalde sporters op te nemen in selecties. Dit betekent automatisch uitsluiting van degenen die niet geselecteerd worden. Ook zijn de verenigingen niet gelijk in waarden en normen, wat eventuele tegenstrijdigheden kan opleveren in de samenleving. Dit wordt versterkt door de sociale homogeniteit die verenigingen nastreven en die mede bepalend is voor de verenigingskeuze.

Wanneer de sociale homogeniteit afneemt, zoeken leden een ander onderkomen. Dit komt een vereniging niet ten goede. De vereniging is er immers voor en door de leden en functioneert alleen omdat en zolang haar leden bereid zijn om hun eigen sportaanbod te creëren en zich te houden aan vrijwillig aanvaarde verplichtingen en verantwoordelijkheden (Van Bottenburg, 2007).

§ 2.2.2 De wederzijdse beïnvloeding van top- en breedtesport

Ook op andere vlakken heeft de sportwereld zich door de jaren heen ontwikkeld. Eind negentiende eeuw bestond er nog geen verschil tussen topsport en breedtesport. Naarmate de sportwereld groeide en een competitie­model sportbeoefening op verschillende niveaus mogelijk maakte, konden top- en breedtesport van elkaar onderscheiden worden (Van Bottenburg, 2003). De sportwereld werd door Pierre de Coubertin weergegeven in een piramide model, waarbij de brede onderlaag diende als aanvoer voor de spits toelopende top. Hierbij werd gesteld dat uit iedere duizend sportbeoefenaars honderd uitblinkers voortkomen, met uiteindelijk één topsporter als resultaat (Lenk, 1974).

Door toenemende differentiatie van de sportwereld in de loop van de twintigste eeuw werd het piramide model in steeds mindere mate een juiste afspiegeling. Door ongebonden sportbeoefening, veranderende waardeoriëntatie van sport en verdere ontwikkeling van de topsport werd de relatie tussen top –en breedtesport problematischer en zwakker (Van Bottenburg, 2003). Topsport heeft zich ontwikkeld tot een relatief autonome wereld die volgens andere principes functioneert dan de breedtesport. Daarbij kan topsport niet meer louter als een verlengstuk van de breedtesport gezien worden (Van Bottenburg, 2003). De relatie tussen top- en breedtesport wordt vaak als rechtvaardiging gebruikt voor de grote investeringen die gedaan worden in de topsport, ondanks dat de twee segmenten zich steeds meer in een andere richting lijken te ontwikkelen.

Waar topsportbeleid zich richt op een kleine groep atleten met strikte afspraken met een focus op succes, richt breedtesport zich op brede organisaties en faciliteiten voor massa gebruik met een focus op het welzijn van de gebruikers. Deze toenemende verschillen zetten de koppeling tussen top- en breedtesport onder druk (De Bosscher et al, 2011).

Ondanks de ontwikkeling die top- en breedtesport in steeds grotere mate van elkaar doet verwijderen, blijven beleidsmakers de relatie tussen beiden in de ontwikkeling van sportbeleid als onproblematisch beschouwen. Het Internationaal Olympisch Comité heeft het piramide model herzien en aangepast tot de 'double pyramid theory'. Hierbij gaat men uit van een wederzijdse beïnvloeding van top- en breedtesport; de Olympische kampioenen die vooruitkomen uit de duizenden sportbeoefenaars dienen als rolmodellen om duizenden mensen te stimuleren om een sport te gaan beoefenen (IOC, 2000). De theorie gaat uit van een harmonieuze samenhang en positieve wederzijdse beïnvloeding met enerzijds een aanvoerfunctie vanuit de breedtesport en anderzijds een aanjaagfunctie vanuit de topsport (Van Bottenburg, 2003). Ook in het Nederlandse sportbeleid is deze theorie terug te zien. Uit onderzoek (Van Bottenburg, 2003) blijkt dat ondanks dat top- en breedtesport zich in een andere richting ontwikkelen de segmenten toch effect op elkaar blijven uitoefenen. Dit wordt ook bevestigd in een artikel van Hanstad en Skille (2010), waarin een casestudy binnen het Noorse biatlon beschreven wordt. Hieruit blijkt dat er een duidelijke relatie bestaat tussen topsport en sportparticipatie. Dit is echter geen relatie die eenvoudig verklaard kan worden en lijkt in het geval van Noorse biatlon vooral te berusten op de financiële situatie van overheidsinstellingen en prioriteiten van besluitvormers.

De eerder genoemde aanvoerfunctie van breedtesport wordt door Van Bottenburg (2003) grotendeels bevestigd, in tegenstelling tot de aanjaagfunctie van de topsport. Tussen topsportsucces en de omvang van sportbeoefening is geen directe samenhang gevonden. Breedtesport daarentegen heeft in grote mate invloed op topsport, mede door de belangrijke rol die breedtesport speelt in de groei van het sportpubliek. De groei van het sportpubliek heeft effect op mogelijke samenwerking tussen topsportorganisaties, media en het bedrijfsleven en de competenties van het sportpubliek. Ook sportverenigingen spelen een belangrijke rol in de waardering van sport en stimuleren daarmee het kijkgedrag en actieve sportparticipatie. Zoals gezegd heeft topsport in mindere mate effect op breedtesport. Topsportsucces leidt niet automatisch tot ledengroei van sportverenigingen. Zelfs niet wanneer er aansprekende kampioenschappen behaald worden door populaire topsporters. De betreffende sport wordt wel populairder, maar een gewonnen medaille of kampioenschap zet niet aan tot sportdeelname (Van Bottenburg, 2003).

Dit wordt bevestigd in een artikel van Feddersen et al (2009) waarin het effect van drie succesvolle tennissers op de sportparticipatie onderzocht wordt. In het artikel wordt geen significant positief effect aangetoond in de sportparticipatie als gevolg van de sportcarrières van drie Duitse tennishelden.

Van Bottenburg (2003) stelt in zijn artikel over de ‘double piramid theory’ dat in deze theorie duidelijker tot uiting moet worden gebracht dat er geen sprake is van gelijke mate van beïnvloeding tussen top- en breedtesport. Daarbij zou de theorie aangepast moeten worden om de complexiteit en differentiatie van de hedendaagse sportwereld beter weer te geven evenals de rivaliteit die zich tussen de twee segmenten voordoet.

“Topsport kan niet zonder breedtesport, maar andersom is dit in veel mindere mate het geval” aldus Van Bottenburg (2003).

§ 2.3 Resumé

In dit hoofdstuk zijn de verschillende perspectieven van de onderzoeker beschreven. In eerste instantie de oriëntatie op onderzoek, gevolgd door het perspectief op organisaties en aansluitend het empirisch perspectief waarin de persoonlijke ervaring en visie van de onderzoeker met de combinatie van top- en breedtesport aan bod komen.

In tweede paragraaf wordt de literatuurstudie uiteengezet. Hierin zijn de Nederlandse sportvereniging en de wederzijdse beïnvloeding van het top- en breedtesegment beschreven. Literatuur over de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau ontbreekt echter en vormt een kennislacune. Dit onderzoek levert een bijdrage aan de bestaande literatuur en tracht daarmee de kennislacune omtrent de combinatie van top- en breedtesport op verenigingen te verkleinen.

In het volgende hoofdstuk wordt uiteengezet hoe de combinatie van top- en breedtehockey op verenigingen in de praktijk onderzocht zal worden, middels een beschrijving van de methoden van onderzoek en het analysekader.

H3 Methodologie

Hoofdstuk drie beschrijft onder andere de methoden van onderzoek. De resultaten die voortkomen uit de methoden van onderzoek worden gebruikt in het analysekader. Dit hoofdstuk beschrijft, naast de methoden van onderzoek, ook de totstandkoming en de kernpunten van de analyse.

§ 3.1 Methoden van onderzoek

§ 3.1.1 Literatuurstudie

In de eerdere beschrijving van het onderzoeksperspectief is ook de literatuur aan bod gekomen. Bij de interpretatieve oriëntatie op dit onderzoek past een attenderende rol voor de literatuur. Dit houdt in dat de literatuur ingezet wordt om de empirie beter te begrijpen of aan te vullen. De theorieën uit de literatuur worden niet getoetst. De literatuurstudie heeft zowel voor als tijdens het onderzoek plaatsgevonden. In eerste instantie als oriëntatie en daarna om het onderzoek te verdiepen. Alle literatuur die in dit onderzoek wordt gebruikt, zijn wetenschappelijke publicaties, waarvan de bronvermelding is terug te vinden in de bijlage. De literatuurstudie richt zich op de Nederlandse sportvereniging en de wederzijdse beïnvloeding van top- en breedtesport en is weergegeven in het theoretisch kader.

§ 3.1.2 Semigestructureerde diepte-interviews

Het semigestructureerde diepte-interview is de belangrijkste methode van dataverzameling in dit onderzoek. Er zijn in totaal 16 interviews afgenomen op vier verschillende hockeyverenigingen. Deze interviews hebben allen plaatsgevonden op de verenigingen in een bestuurskamer of clubhuis, zonder andere aanwezigen. Zowel voorzitters, bestuurders tophockey, bestuurders breedtehockey, tophockey(st)ers als breedtehockey(st)ers zijn hierbij aan bod gekomen. Naast de semigestructureerde diepte-interviews hebben informele gesprekken plaats gevonden met werknemers van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond.

Semigestructureerde interviews worden gekenmerkt door de topics die voorafgaand aan het interview vastgesteld zijn. Deze topics zijn onderwerpen die tenminste aan bod moeten komen in het gesprek en gelden als leidraad voor het interview. Alle eerder vergaarde informatie dient als input voor de topics. De topics voor de interviews in dit onderzoek zijn:

- De vereniging
- Breedtehockey op de vereniging
- Tophockey op de vereniging
- Combinatie van top- en breedtehockey op de vereniging
- Gevolgen van de combinatie van top- en breedtehockey op de vereniging

Door middel van deze topics wordt een beeld geschetst van de vereniging. Daarbij komen de combinatie van het top- en breedtesegment binnen de vereniging en onderlinge verhouding nadrukkelijk aan bod. Dit is van belang voor het onderzoek, omdat het zich richt op de combinatie van top- en breedtehockey bij de hockeyverenigingen.

Ter bevordering van de betrouwbaarheid van de data zijn alle interviews opgenomen met een datarecorder. De interviews hebben een minimale duur van drie kwartier en een maximale duur van één uur.

§ 3.1.3 De onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie van dit onderzoek bestaat uit 16 respondenten van vier verschillende hockeyverenigingen uit de Overgangsklasse van de Nederlandse hockeycompetitie.

De keuze voor vier verenigingen uit dezelfde klasse is bewust en heeft verschillende redenen. De naam “Overgangsklasse” zegt het al enigszins, deze klasse is een tussenfase naar het tophockey op het hoogste niveau in de Hoofdklasse. De onderzoeker heeft de aanname dat de verenigingen in deze klasse een ontwikkeling doormaken om tophockey op het hoogste niveau te realiseren en te faciliteren, waarbij de eisen die gesteld worden aan top- en breedtehockey steeds meer uit elkaar groeien. Door deze ontwikkelingen moeten de verenigingen, in perceptie van de onderzoeker, op zoek naar een nieuwe balans. Dit maakt de verenigingen in deze klasse interessant voor onderzoek. Daarbij biedt de inzet van vier verenigingen uit dezelfde klasse de mogelijkheid om een vergelijking te maken tussen de verschillende situaties op de verenigingen, ondanks de grote mate van diversiteit.

De verenigingen hebben namelijk deels te maken met dezelfde contextualiteit. Anderzijds is in de selectie van verenigingen juist rekening gehouden met verschillen, zodat de mate van generaliseerbaarheid van de resultaten vergroot wordt.

De selectie van verenigingen is gebaseerd op de kennis en ervaring die verschillende personen binnen de KNHB hebben over alle verenigingen wiens eerste dames of herenteam competitie speelt in de Overgangsklasse. Na benadering waren alle vier de verenigingen direct bereidwillig hun medewerking te verlenen aan dit onderzoek. De respondenten die hebben mee gewerkt aan dit onderzoek zijn per vereniging weergegeven figuur 2.

	Vereniging A	Vereniging B	Vereniging C	Vereniging D
Voorzitter	✓	✓	✓	✓
Manager Tophockey	✓	✓	✓	X
Manager Breedtehockey	✓	✓	✓	✓
Topspe(e)l(st)er	✓	X	✓	✓
Breedtespe(e)l(st)er	✓	X	X	✓

Figuur 2. De verdeling van respondenten per vereniging

§ 3.2 Analyse kader

De interpretatieve oriëntatie, zoals beschreven in § 2.1.1, kent een bottom up onderzoeksbenadering, waarbij men zich met name op consensus richt. De bottom up benadering betekent dat de empirische data leidend is en tevens de belangrijkste bron van het onderzoek vormt (Deetz, 2000). De literatuur beschreven in § 2.2 dient hierbij als aanvulling en zorgt voor het beter kunnen begrijpen van de empirie. Doordat het onderzoeksperspectief ook elementen van de dialogische oriëntatie bevat, richt de analyse zich eveneens op dissensus. Het is daarom van belang dat de verschillen en overeenkomsten in de betekenissen van de respondenten zichtbaar worden. Om dit te realiseren wordt gebruik gemaakt van de drie perspectieven die Martin (1992) benoemd; het integratie-, differentiatie- en fragmentatieperspectief. Deze perspectieven worden later in deze paragraaf nader verklaard. De analyse in dit onderzoek bestaat uit drie kernpunten, namelijk betekenisgeving, contextualiteit en macht- en afhankelijkheidsverhoudingen. De drie kernpunten komen voort uit het onderzoeksperspectief en worden toegelicht komende sub paragrafen.

§ 3.2.3 Betekenisgeving

In tijden van onzekerheid en ambiguïteit heeft de mens van nature de neiging om naar duidelijkheid zoeken. Onzekerheid ontstaat door een tekort aan informatie, terwijl bij ambiguïteit een overvloed aan informatie juist zorgt voor gebrek aan duiding. Deze verstoring van het normale, de discontinuïteit, zet mensen aan tot het zoeken naar duiding. Weick (1995) noemt onzekerheid en ambiguïteit als de twee centrale uitgangspunten voor betekenisvorming. Betekenissen worden gevormd door middel van sociale interactie waarbij de bestaande betekenissen onderling uitgewisseld en gereproduceerd worden. Een betekenis wordt dan ook wel sociale constructie genoemd. Middels betekenissen kan een mens een bepaalde situatie duiden en de onzekerheid en ambiguïteit reduceren (Weick, 1995). In dit onderzoek zijn de betekenissen van de respondenten voor wat betreft de combinatie van top- en breedtesport op de vereniging van belang om de huidige verhouding tussen beide segmenten te begrijpen. De betekenissen vormen namelijk de basis van het handelen en worden ingezet in de interactie met de omgeving. Zoals eerder beschreven in deze paragraaf worden in dit onderzoek zowel de verschillen als de overeenkomsten benoemd. Dit gebeurt middels de drie perspectieven van Martin (1992); het integratie-, differentiatie- en fragmentatieperspectief. Bij het integratieperspectief ligt de focus op de overeenkomsten en gedeelde betekenissen. Het differentiatieperspectief richt zich op de verschillende subculturen, in de analyse “clusters” genoemd, waarbij er verschil bestaat tussen de subculturen maar er overeenkomsten zichtbaar zijn binnen de subculturen. Tenslotte het fragmentatieperspectief waar de focus ligt op de verschillen in betekenisgeving en daarmee dissensus inzichtelijk maakt.

In de analyse van dit onderzoek gaat het met name om verschil in de combinatie van betekenissen tussen de verschillende verenigingen in plaats van individuen, omdat het onderzoek zich richt op een analyse van de verhouding tussen top- en breedtehockey binnen de vereniging. De combinatie van betekenissen vormt immers de huidige situatie op de vereniging. Uiteraard worden zichtbare patronen naar aanleiding van de analyse nadrukkelijk genoemd, daar deze van waarde zijn voor de interpretatie en toepassing van de analyse.

De betekenissen van de respondenten kunnen niet begrepen worden zonder inzicht in de context waarbinnen de betekenissen geconstrueerd worden. Weick (1995) benoemt de context namelijk als één van de onderdelen die de basis vormen voor de manier waarop mensen een bepaalde situatie duiden.

§ 3.2.1 Contextualiteit

Betekeningen zijn onlosmakelijk verbonden met de contextualiteit. De context vormt namelijk het referentiekader waarbinnen de sociale interactie plaatsvindt en staat daarmee aan de basis van de betekenisvorming. Anthonissen et al (1998) beschrijven dat het individu en de omgeving voortdurend met elkaar interacteren en elkaar daarmee wederzijds beïnvloeden. Vaak zonder dat het individu zicht bewust is van de invloed van de context op zijn of haar betekenisgeving. Om de betekenissen, die ten grondslag liggen aan de huidige verhouding tussen top- en breedtehockey op de verenigingen te begrijpen, is het daarom van belang te beginnen met een beschrijving van de contextualiteit. Dit gebeurt dan ook in hoofdstuk 4 'Contextualiteit'.

§ 3.2.2 Macht- en afhankelijkheidsverhoudingen

De contextualiteit is echter niet het enige aspect dat van invloed is op de betekenisgeving. Ook de macht- en afhankelijkheidsverhoudingen tussen de verschillende actoren spelen een rol en vormen derhalve één van de kernpunten van de analyse. Zoals inmiddels bekend is, worden betekenissen geconstrueerd door middel van interactie. Die interactie vindt voortdurend plaats en betekenissen worden daardoor voortdurend beïnvloed. Macht en afhankelijkheid spelen een belangrijke rol in de beïnvloeding en onderhandeling van de betekenisconstructies. Welke machtposities weten een stempel op de betekenisvorming te drukken en op welke manier is afhankelijkheid bepalend voor de gevormde betekenissen?

De macht- en afhankelijkheidsverhoudingen komen naar voren in de beschrijving van de empirische data in hoofdstuk 5 en worden vervolgens in hoofdstuk 6 'analyse' beschreven.

§ 3.3 Resumé

In dit hoofdstuk zijn de methoden voor uitvoering van dit onderzoek beschreven. Vervolgens zijn de totstandkoming en de drie kernpunten van het analysekader uiteengezet. Eén van de kernpunten is de contextualiteit. In het volgende hoofdstuk is de context waarbinnen de hockeyverenigingen zich bevinden beschreven.

H4 Contextualiteit

De contextualiteit vormt één van de kernpunten van de analyse. Een beschrijving van de context is daarom benodigd. Dit hoofdstuk beschrijft de context waarbinnen de verenigingen zich begeven en dit onderzoek plaatsvindt. Zoals eerder vermeldt wordt het onderzoek uitgevoerd op hockeyverenigingen. Derhalve komt de Nederlandse hockeywereld nadrukkelijk aan bod, maar ook de maatschappelijke context met haar ontwikkelingen wordt beschreven.

§ 4.1 De Nederlandse hockeysport

In 1891 werd het veldhockey in Nederland geïntroduceerd. Pim Mulier bracht het veldhockey vanuit Engeland naar Haarlem waar het spel op gras werd gespeeld. Hockey groeide snel in bekendheid en in 1895 werd het eerste Nederlandse kampioenschap gespeeld met de Pim-Mulier wisselbeker als trofee. Drie jaar later, in 1898, werd door vijf clubs de Nederlandse Hockey en Bandy Bond (NHBB) opgericht. In die tijd werd er gespeeld met eigen regels zoals een grotere lichtere oranje bal, bijgenaamd de sinaasappel, en mocht de bal met de voet gestopt worden. Wegens een beoogde deelname aan de Olympische Spelen van 1928 in Amsterdam werden de internationale regels ingevoerd in 1926. In dat jaar werd de NHBB ook lid van de mondiale Hockey Bond, de Federation International Hockey (FIH). De bandysport distantieerde zich van de hockeysport waardoor de NHBB in 1935 veranderde in de NHB om na de Koninklijke herkenning van 1938 te veranderen in de huidige naam: de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB).

De hockeysport groeide vervolgens gestaag. Vanaf de jaren '70 werd er door het Nederlands heren hockey deelgenomen aan internationale toernooien zoals het EK, WK en de EuropaCup voor clubteams. In 1973 werd het Nederlands heren elftal wereldkampioen waardoor de bekendheid van de sport toenam. Datzelfde jaar werd de hoofdklasse geïntroduceerd en voegde ook de dames Hockey Bond, welke in 1911 was opgericht, zich bij de FIH.

De afgelopen 30 jaar heeft het hockeyspel zich mondiaal ontwikkeld en heeft het competitiestelsel zich aangepast aan de omvang van de sport. "Met name de komst van het kunstgras eind jaren '70, begin jaren '80 heeft een enorme bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de sport", aldus het afdelingshoofd competitie van de KNHB. Ook zijn er inmiddels andere varianten van het spel ontwikkeld om de toegankelijkheid voor verschillende doelgroepen te bevorderen. Zo is er bedrijfshockey waarin bedrijventeams tegen elkaar spelen op een doordeweekse avond, trimhockey en fithockey voor de ouderen, schoolhockey voor de schoolgaande jeugd waarbij scholenteams tegen elkaar strijden, rolstoelhockey en G- en LG hockey voor de minder validen.

De hockeysport in Nederland is inmiddels uitgegroeid tot de op vier na grootste sportbond van Nederland en telt in het seizoen 2009-2010 222.837 leden die zich verdeeld hebben over 319 verenigingen. Dit is exclusief de hockeyers actief in de, eerder genoemde, alternatieve vormen van hockey. (www.knhb.nl)

§ 4.2 De organisatorische context

§ 4.2.1 De Koninklijke Nederlandse Hockey Bond

De Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB) ondersteunt en behartigt de belangen van de 319 hockeyverenigingen in Nederland. De bond bestaat uit drie entiteiten; het bondsbestuur, het bondsbureau en de districten. De 11 leden van het bondsbestuur vormen het hoogste orgaan. Daarna volgt het bondsbureau, gevestigd in het Huis van de Sport in Nieuwegein, waarbinnen 45 werknemers actief zijn die zich onder andere richten op arbitrage, opleidingen, competitie, dienstverlening, evenementen, communicatie, projecten en verenigingsondersteuning. De Nederlandse hockeywereld is verdeeld in zes districten die allen een eigen districtsbestuur en districtskantoor hebben. Het districtsbestuur bestaat uit acht personen en wordt ondersteund door het districtskantoor wat bestaat uit één of twee personen. Daarnaast is de hockeywereld afhankelijk van de honderden vrijwilligers die zich jaar in jaar uit inzetten voor een kwalitatief goede competitie die voldoet aan de wensen van hockeyers op alle niveaus (KNHB, 2009).

De KNHB, gekwalificeerd als 3-sterren bond door NOC*NSF, is zich bewust van positie en mogelijkheden en probeert deze zo goed mogelijk te benutten. De verschillende sponsors die al jaren bij de bond betrokken zijn, maken dit mede mogelijk. In het meerjarenbeleidplan 2009-2015 formuleert de KNHB haar uitgangspunt: *“De KNHB staat voor de hockeysport als een teamsport voor jong en oud, voor topspelers en recreatiespelers, waarbij het goed functioneren van de verenigingen, het respect voor elkaar en de aandacht voor de wereld om ons heen belangrijke pijlers zijn”*. Dit uit zich onder andere in een sportbreed project zoals Sportiviteit & Respect die vanuit de KNHB geïnitieerd is en de verschillende vormen van hockey die ontwikkeld zijn. Ook is de hockeybond proactief in de ondersteuning van verenigingen, zo blijkt uit de tenminste 40 voorzittersbijeenkomsten en verschillende strategiesessies die door het hele land georganiseerd worden. Om de verenigingen zo goed en gericht mogelijk te kunnen ondersteunen heeft de bond vijf profielen geformuleerd waarin de verenigingen worden verdeeld. Deze verdeling in profielen is gebaseerd op competitieniveau, ledenaantal, ledenopbouw en ligging. Dit onderzoek richt zich op verenigingen in profiel 2 met als kenmerken het overgangsklasse niveau, middelgroot tot groot ledenaantal, evenwichtige of onevenwichtige ledenbouw en een stedelijke ligging (KNHB, 2009).

§ 4.2.2. Het competitiestelsel (en ontwikkelingen) in de hockeysport

De Nederlandse hockeycompetitie is gestructureerd aan de hand van een uitgebreid competitiestelsel. Allereerst is er een scheiding tussen jeugd en senioren.

De jeugd start op 8-jarige leeftijd met hockeyen en stroomt op 18-jarige leeftijd door naar de senioren. Daarnaast is er een scheiding tussen dames en heren.

Daar dit onderzoek zich richt op de senioren binnen de vereniging zal alleen dit competitiestelsel beschreven worden. De seniorencompetitie van de Nederlandse hockeysport is verdeeld in een landelijke en een districtscompetitie en telt in totaal acht verschillende klassen. De landelijke (bonds) competitie bestaat uit twee klassen, de Hoofdklasse en de Overgangsklasse.

De Hoofdklasse is de sterkste hockeycompetitie van het land en is *“ook wereldwijd een competitie met veel aanzien”*, zegt het afdelingshoofd competitie van de KNHB. Dit is dan ook reden voor veel buitenlanders om in deze competitie te spelen en hun spel te verbeteren.

De Hoofdklasse bestaat zowel bij de dames als de heren uit één poule van twaalf teams waarbij gestreden wordt tegen degradatie naar de Overgangsklasse en voor een plaats in de play-offs. De vier teams die zich gekwalificeerd hebben voor de play-offs, strijden volgens een best-of-three principe voor een plek in de finale. De ploeg die in de finale als eerste twee wedstrijden weet te winnen, mag zich kampioen van Nederland noemen. De play-offs van de Hoofdklasse wordt door de KNHB gezien als een belangrijke seizoen afsluiter en *“is door de vele bezoekers en het hoge niveau een waar hockeyspektakel”*, aldus het afdelingshoofd competitie van de KNHB. Daarbij kunnen de teams in de hoogste regionen van de Hoofdklasse zich kwalificeren voor de ‘Euro Hockey League’ (EHL). Dit Europese kampioenschap voor heren clubteams bestaat sinds 2007 en wordt in de hockeywereld gezien als de ‘Champions League’ voor de hockeysport. Door de grootse, spectaculaire, commerciële en vernieuwende aanpak heeft dit toernooi een meerwaarde voor verenigingen en clubteams. De EHL is meer dan eens door een Nederlandse club gewonnen (www.ehlhockey.tv).

Na degradatie uit de Hoofdklasse komt een team terecht in de Overgangsklasse. De klasse bestaat zowel bij de heren als bij de dames uit twee poules van twaalf teams. Ook hier wordt gestreden tegen degradatie naar de 1^e klasse en voor promotie naar de Hoofdklasse. Die stap blijkt echter groot. De competitieleider van de KNHB zegt: *“Ondanks dat het niveau in de Overgangsklasse ook hoog ligt, blijkt het voor de teams toch moeilijk om de stap naar de Hoofdklasse te maken en zich vervolgens te handhaven. Dit heeft geleid tot een vernieuwing van het competitiestelsel in de Overgangsklasse. Met deze vernieuwing proberen we het gat tussen Overgangs- en Hoofdklasse te verkleinen.”*

Naast de Hoofdklasse en de Overgangsklasse worden ook de competities van alle standaard teams (Heren en Dames 1) tot en met de vierde klasse geleid door de KNHB. Alle andere competities in de 1^e t/m 6^e klasse worden geleid door de verschillende districtskantoren.

§ 4.3 Maatschappelijke context

Deze paragraaf beschrijft verschillende maatschappelijke ontwikkelingen die relevant zijn voor dit onderzoek. De individualisering, professionalisering en commercialisering hebben invloed op de mondiale en nationale sportwereld, maar ook op de sportverenigingen.

§ 4.3.1. *Individualisering*

De ontwikkeling van individualisering in de maatschappij is alom bekend. In het politieke landschap wordt de term veelvuldig gebruikt om de verandering in de maatschappij zichtbaar te maken. Verweel beschrijft tijdens eens college (USBO, 7-9-2009) de individualisering als het proces dat men de omgeving en gebeurtenissen meer vanuit het eigen perspectief gaat bekijken in plaats vanuit overkoepelende perspectieven zoals het christendom, liberalisme en dergelijke. Dit is vergelijkbaar met de beschrijving van Schnabel (2004) die individualisering het proces van toenemende verzelfstandiging van de afzonderlijke mensen in de samenleving noemt. Waar de individualisering een einde lijkt te maken aan de sociale cohesie, kan het juist ook een bevordering zijn van de participatie in de moderne maatschappij, aldus Van der Stel (2004) in een publicatie van het Sociaal Cultureel Planbureau. Individualisering is volgens Van der Stel (2004) een ontwikkeling die niet te stoppen is. Daarom is het vruchtbaar te onderzoeken hoe individualisering en de huidige maatschappij elkaar tegemoet kunnen komen. Hij beschrijft deze trend als een specifieke wijze van sociale integratie. Verweel bevestigt dit in zijn college (USBO, 7-9-2011) en ziet dat de individualisering ook een behoefte oproept tot socialisatie; onderdeel zijn van een vereniging en het zoeken naar genegenheid. Een gefragmenteerd aanbod in bijvoorbeeld het uitoefenen van verschillende disciplines van dezelfde sport binnen de vereniging, komt hierin tegemoet.

§ 4.3.2 *Professionalisering*

Door de steeds groter wordende omvang en het toenemende belang van goede prestaties in de sportverenigingen zijn verenigingen genoodzaakt te professionaliseren. De vereniging wordt steeds meer gezien als een bedrijf waarin doelen gesteld worden. Waar vrijwilligers te kort komen in tijd en kennis worden werknemers aangenomen die met een duidelijke functieomschrijving, verwachtingspatroon, salaris en een contract aan de slag gaan. Er ontstaan rationele machtsverhoudingen. De functie van voorzitter van de vereniging wordt hierdoor complexer. Om deze functie te kunnen vervullen zijn bedrijfsmatige, management, sociaal wetenschappelijke en pedagogische kennis benodigd.

De KNHB onderkent de professionaliseringstrend bij de verenigingen en heeft derhalve verscheidene workshops en strategiesessies georganiseerd om de vereniging te kunnen ondersteunen in deze ontwikkeling. Hierbij ligt de nadruk op de manier waarop de vereniging om kunnen gaan met deze ontwikkeling en op welke manier dit geïntegreerd kan worden in het beleid en de ambities (www.knhb.nl).

§ 4.3.3 Commercialisering

Naast de individualisering en professionalisering is er ook sprake van commercialisering in de sport. Commercialisering wordt door Van Bottenburg (2006) beschreven als een proces waarin een sportactiviteit als een product of een dienst op zakelijke grondslag wordt gebracht of beoordeeld om hiervan profijt te trekken. Het komt niet alleen voor in topsport, maar ook in breedtesport waar een uitgebreid commercieel sportaanbod is ontstaan van nieuwe sportactiviteiten en sportfaciliteiten. Een goed voorbeeld hiervan is de fitnessbranche. Ook de toenemende groei in handel van sportschoenen, sportkleding en andere sportartikelen is volgens Van Bottenburg (2006) een uiting van commercialisering evenals entreegelden, reclame, sponsoring, tv-rechten en merchandising. De ontwikkeling heeft invloed op de sportbonden en verenigingen waardoor de non-profit organisatie steeds meer vanuit een bedrijfseconomisch perspectief benaderd wordt. Hetzelfde geldt voor topsporters waar in sommige gevallen zelfs commerciële teams rond de sporter worden geformeerd (Van Bottenburg, 2006). De commercialisering blijkt van invloed op de sportwereld, maar ook de sportwereld zelf heeft invloed op het economisch kapitaal in de sport.

In de Nederlandse hockeywereld is de commercialisering zichtbaar. Naast de toenemende sponsoring van de competitie, vereniging en de bond worden ook de topspelers steeds vaker persoonlijk gesponsord. Daarnaast spelen de financiële middelen van een vereniging een steeds grotere rol in de vorming van een ambitie. Voor deelname aan de competitie in de Hoofdklasse zijn meer financiële middelen en faciliteiten benodigd dan voor de deelname in een lagere klasse. Dit betekent dat verenigingen hier op moeten anticiperen wanneer ze met hun eerste teams willen participeren in de Hoofdklasse.

§ 4.4 De deelnemende verenigingen

Om de resultaten van dit empirische dataverzameling in de juiste context te kunnen plaatsen, is het van belang de deelnemende verenigingen te beschrijven. De verenigingen worden beschreven aan de hand van de kenmerken van de eerder genoemde profielen die door KNHB geformuleerd zijn. De naam van de vereniging is niet van belang voor dit onderzoek en worden derhalve ook niet genoemd. De verenigingen in dit onderzoek worden aangeduid als vereniging A t/m D.

§ 4.4.1 Vereniging A

Vereniging A is gelegen in de provincie Noord-Brabant en valt daarmee in district Zuid Nederland. De vereniging is opricht in 1934 en is uitgegroeid tot één van grootste verenigingen in haar district. In het seizoen 2010-2011 telt de vereniging 2123 leden. De afgelopen tien jaar heeft de vereniging een groei van 37% doorgemaakt. Op dit moment spelen zowel Dames als Heren 1 in de Overgangsklasse. In het seizoen 1999-2000 t/m 2005-2006 heeft Dames 1 in de hoofdklasse gespeeld.

Na degradatie naar de Overgangsklasse is het niet meer gelukt opnieuw te promoveren, al waren de dames vaak dichtbij. De heren hebben een minder recente Hoofdklasse geschiedenis. In het seizoen 1994-1995 heeft het eerste heren team in de Hoofdklasse gespeeld. De accommodatie van vereniging A bestaat uit een clubhuis en zes kunstgrasvelden waarvan één waterveld en heeft een gunstige ligging ten opzichte van zowel het centrum van de stad als de rondweg die toegang biedt tot de snelweg. De vereniging ligt in een gebied waar veel hockey gespeeld wordt. In de nabije omgeving liggen twee andere middelgrote hockeyverenigingen.

§ 4.4.2 Vereniging B

Vereniging B is gelegen in de provincie Zuid-Holland en valt daarmee onder het district Zuid-Holland. De vereniging, opgericht in 1899, bestaat 112 jaar. De afgelopen 10 jaar is de vereniging gegroeid met 28,93%. In het seizoen 2010-2011 waren 1328 hockeyers lid van de vereniging. Dit is een afname van 5% ten opzichte van het seizoen 2009-2010. De vereniging kent veel jeugdspelers. Sinds 1950 bevindt vereniging B zich op de huidige locatie die bestaat uit één waterveld, drie zandvelden en één veld met natuurgras. Zowel Dames als Heren 1 hebben één seizoen in de Hoofdklasse gespeeld. Voor de heren was dit in de jaren '90. Voor de dames was dit iets recenter, namelijk in het seizoen van 2007-2008. Afgelopen seizoen, 2010-2011, zijn het eerste heren en dames elftal respectievelijk vijfde en tweede geëindigd in de Overgangsklasse. Ook vereniging B is gelegen in een hockeyrijke omgeving. In de nabije omgeving liggen twee hockeyverenigingen waarvan één middelgroot en één groot wat betreft ledenaantal.

§ 4.4.3 Vereniging C

Net als vereniging A is vereniging C gelegen in de provincie Noord-Brabant en valt daarmee onder het district Zuid. De vereniging kent een lange geschiedenis, maar bestaat sinds een fusie in 2000 in haar huidige vorm. De accommodatie beschikt over één waterveld, drie zandvelden en twee zogenaamde miniveldjes voor de jongste jeugd. Tijdens het seizoen 2010-2011 telt de vereniging 1219 leden. Dit is gezien over de afgelopen 10 jaar een stijging van 47,2%. Het eerste damesteam van vereniging C heeft geen Hoofdklasse geschiedenis. De heren daarentegen hebben tussen 2005 en 2007 twee seizoenen op het hoogste niveau gespeeld. Dit seizoen zijn de dames zesde en de heren tiende geëindigd in de Overgangsklasse. Net als de eerder beschreven verenigingen heeft deze vereniging meerdere middel- en grote verenigingen in de nabije omgeving.

§ 4.4.4. Vereniging D

De vierde vereniging van dit onderzoek is gelegen in de provincie Overijssel en behoort daarmee tot district Oost. Dit is op district Noord na het district met het laagste aantal hockeyers. In 1906 is de vereniging opgericht en heeft in het seizoen 2010-2011 inmiddels 1770 leden en is daarmee de grootste vereniging in het district. In de afgelopen tien jaar is het ledenaantal van de vereniging met 78,9% gestegen. De accommodatie bestaat uit één waterveld, één semi-waterveld en vier zandvelden. De vereniging kent een hoofdklasse geschiedenis.

Het eerste dames elftal heeft vanaf het seizoen 1992-1993, met enkele onderbrekingen, tien jaar in de Hoofdklasse gespeeld. Dit jaar zijn de dames als tweede geëindigd in de Overgangsklasse en waren ze dichtbij een promotie naar de Hoofdklasse. Het eerste heren team kent geen hoofdklassegeschiedenis en is dit seizoen als vijfde geëindigd in de Overgangsklasse. In de nabije omgeving van vereniging D ligt één andere middelgrote hockeyvereniging en enkele kleine verenigingen.

§ 4.5 Resumé

De beschrijving van de contextualiteit is van belang voor dit onderzoek, daar het één van de kernpunten van de analyse vormt. In dit hoofdstuk zijn de verschillende onderdelen van de context dan ook beschreven. In de eerste paragraaf maakt de lezer kennis met de Nederlandse hockeysport. Dit krijgt een vervolg in de tweede paragraaf. Door deze beschrijving kan de lezer zich een beeld vormen van de hockeywereld en haar verenigingen. Dit komt de interpretatie van de resultaten in het volgende hoofdstuk ten goede. Het hoofdstuk vervolgt met een beschrijving van de relevante maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de sportwereld en van invloed zouden kunnen zijn op verenigingen in dit onderzoek. Ten slotte maakt de lezer voor het eerst kennis met de verenigingen die deelnemen aan dit onderzoek, middels de weergave van enkele feitelijke kenmerken.

Nu de contextualiteit beschreven is, worden in het volgende hoofdstuk de resultaten van semigestructureerde diepte-interviews weergegeven. Met de contextualiteit in het achterhoofd is de lezer nu in staat de resultaten te plaatsen. Dit maakt de data waardevoller.

H 5 Resultaten

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van de semigestructureerde interviews. In elke paragraaf komt een ander thema aan bod. De topics, zoals benoemd in § 3.1.2, zijn hierbij losgelaten. De thema's zijn gebaseerd op de resultaten van de interviews. Alle geïnterviewden voor het onderzoek komen in dit hoofdstuk aan het woord.

§ 5.1 Een karakterisering van de verenigingen

In deze eerste paragraaf geven de respondenten een karakterisering van hun vereniging. Zoals beschreven in §4.4 zijn de vier verenigingen gelegen in drie verschillende districten; district Zuid-Holland, district Oost en district Zuid-Nederland. Alle verenigingen spelen met zowel Dames 1 als Heren 1 in de Overgangsklasse van de Nederlandse hockeycompetitie.

§ 5.1.1 Vereniging A

Vereniging A is een familieclub met een *“niet lullen, maar poetsen instelling”*, zo stelt de voorzitter en vertelt daarbij trots:

“Wij staan bekend als een van de beste hockeyopleidingen van Nederland, bij de KNHB bijvoorbeeld.”

Ook de andere respondenten beschrijven de vereniging als een familieclub. Het grote aantal jeugd en breedtehockeyers zorgt voor *“reuring”* op de vereniging. De breedtemanager zegt:

“We hebben natuurlijk heel veel leden van allerlei verschillende niveaus. Veel jeugd en senioren, maar bijvoorbeeld ook LG-hockeyers.”

Volgens de voorzitter, topmanager en topspeelster speelt de topambitie een grote rol. Het geeft voor een groot deel invulling aan het imago van de vereniging en zorgt voor de aantrekkingskracht van de club. Opvallend is de typering van de breedtespeelster die vertelt dat er *“duidelijk twee werelden zijn binnen de club”* en daarbij zegt:

“Het is een club die graag wil, maar net niet kan.”

Volgens de breedtespeelster gaat er veel aandacht uit naar het behalen van de ambitie en heeft men weinig oog voor de gevolgen voor de breedte. De breedtehockeyers hebben geprobeerd hier verandering in te krijgen, maar hebben zich inmiddels neergelegd bij de verhouding.

“Het klinkt dramatisch, maar de breedtesenioren zijn uitgeblust.”

§ 5.1.2 Vereniging B

Vereniging B is een traditionele familieclub, zo stellen alle drie de respondenten. De voorzitter vertelt:

“We zijn een hele traditionele club. In die zin dat het één van de oudste hockeyclubs van Nederland is waardoor je kunt leunen op een heel rijk verleden, een hele rijke hockeyhistorie.”

Tophockey heeft altijd een belangrijke rol gespeeld op de vereniging. Ook de jeugd krijgt veel aandacht en wordt professioneel begeleidt. De voorzitter vertelt:

“Als je terug kijkt in de afgelopen jaren is het een club die altijd heel veel aandacht heeft gehad voor tophockey, maar tegelijkertijd ook breed is geweest voor allerlei families hier in de omgeving.”

De breedtesenioren, die volgens de topmanager grotendeels een karakter van “studenten en starters” hebben, is de laatste jaren in aantal afgenomen. Ondanks “begrip voor de wensen van het studentenleven” hebben een aantal breedteteams elders onderdak gevonden. Dit heeft gezorgd voor een veranderende cultuur op de vereniging. De voorzitter beschrijft nog een andere oorzaak voor de langzaam veranderende cultuur:

“De nieuwe mensen uit de nieuwe wijken die hier komen hockeyen. Zij zijn niet bekend met onze gebruiken en cultuur.”

§ 5.1.3 Vereniging C

De slogan “Hockey door beleving” geeft de vereniging goed weer, zo vindt de voorzitter. Ook de topmanager en de breedtemanager noemen deze slogan om de vereniging te karakteriseren. De topmanager:

“Onze slogan is hockey door beleving. Zowel in de breedte als in de top is beleving een belangrijk item wat we hebben ingebracht.”

Ook vertelt de topmanager dat het een vereniging is met een groot jeugdsegment en redelijk wat senioren waarvan de meeste een jeugdverleden hebben bij de vereniging.

De topspeler beschrijft vereniging C als een hechte club waar een mentaliteit van hard werken heerst. Echter is de club ook bescheiden en ontbreekt enige arrogantie. Hij zegt:

“Het elitaire karakter is wat lager dan bij andere hockeyclubs. Daarbij zie je een stukje voorzichtigheid en terughoudendheid terug in de club.”

De breedtemanager bevestigt deze terughoudendheid:

“Tijdens de twee jaar Hoofdklasse met Heren 1 waren we bang voor verzakelijking, maar dat is niet gebeurd. Misschien ten nadele van het tophockey, maar ten voordele van de sfeer in de club.”

§ 5.1.4 Vereniging D

Net als de andere verenigingen heeft vereniging D een familiair karakter. De voorzitter vertelt:

“Onze club heeft echt een familie karakter. Er zijn ook veel gezinnen lid. Het is een gezellige en gemoedelijke club. Vergeleken met de andere verenigingen in de regio hebben we echt een eigen identiteit. We gaan op een bepaalde manier met elkaar om, ondanks de diversiteit.”

De vereniging heeft het afgelopen jaar een ontwikkeling doorgemaakt. Waar eerst veel nadruk lag op de prestaties in het tophockey, wordt er nu meer gezocht naar balans tussen de diverse leden van de vereniging. De breedtemanager vertelt:

“Toen de crisis toesloeg hebben we een keuze moeten maken. Failliet verklaard worden of gewoon hockeyen. Ja, toen was de keuze snel gemaakt. Het geld niet meer stoppen in spelers, maar in trainers. In mogelijkheden.”

De prioriteit van de voorzitter bij haar aantreden, nu zo'n jaar geleden, was dan ook *“het creëren van een bepaalde mate van rust”*. Dit is niet onopgemerkt gebleven bij de leden. Zowel de breedtespeler als de topspeelster geven aan nu het gevoel te hebben dat het beter gaat. De breedtemanager heeft hier een verklaring voor:

“Ik denk dat we nu een voorzitter hebben waar de mensen weer vertrouwen in hebben. Dit bestuur zorgt er eindelijk weer voor dat clubgevoel, dat gemoedelijke, weer naar boven komt.”

De slogan *“Vereniging D, dat ben je zelf”* geeft volgens de breedtemanager goed aan waar het om draait in een vereniging:

“Met z'n allen kunnen we er voor zorgen dat het goed gaat.”

§ 5.2 Breedtehockey

In deze paragraaf wordt het breedtehockey op de verschillende verenigingen beschreven. De verenigingen in dit onderzoek zijn eensgezind over de doelstelling voor het breedtesegment. Door de breedtemanagers van vereniging A wordt het als volgt verwoordt:

“De doelstelling is dat je iedereen op zijn eigen niveau zo goed mogelijk wil laten hockeyen en dat doe je door ze zo veel mogelijk te bieden zodat ze zich kunnen ontwikkelen binnen hun eigen mogelijkheden”

Daarbij worden voldoende faciliteiten, zoals horeca en velden, een goede poule-indeling en zo nu en dan een feestje genoemd als belangrijke aspecten voor het breedtehockey. Deze paragraaf beschrijft ook het breedtesegment per vereniging. Hierin komt de huidige situatie en de ambitie aan bod.

§ 5.2.1 Vereniging A

Te beginnen met het breedtesegment van vereniging A. Zoals beschreven in §4.4 heeft de vereniging een groot breedtesegment. De breedtespeelster vindt de sfeer bij de teams onderling goed, maar is kritisch op de vereniging:

“Ik vind dat we binnen de vereniging te weinig een rol hebben. Er wordt echt te weinig rekening gehouden met ons.”

Dit gevoel wordt bevestigd door de voorzitter. Ze vertelt dat het bestuur achter de breedte staat, maar het onvoldoende lukt om dat te uiten:

“Het bestuurslid voor de breedte kan de commissies en het kader onvoldoende aandacht geven. Daardoor hebben zij het gevoel dat ze alleen staan en niet gesteund worden in wat ze belangrijk vinden.”

Dit wordt ook bevestigd door de breedtemanagers. De formulering van haar voornaamste ambitie bekrachtigt dit nogmaals:

“Mijn belangrijkste taak vind ik dat de belangrijkheid van de breedte blijft bestaan, dat ze niet weggedrukt worden en dat de breedte wordt gehandhaafd.”

§ 5.2.2 Vereniging B

Het breedtesegment van vereniging B is in de laatste jaren sterk in omvang afgenomen. De leden zijn niet gestopt met hockeyen, maar over gestapt naar een andere club, zo vertellen alle respondenten van vereniging B. De verklaringen voor deze afname komen echter niet overeen. De voorzitter en de topmanager zien het als een “hype” of “flow” die moeilijk te stoppen is.

De voorzitter erkent echter ook dat het minder gezellig is in het clubhuis op zondag dan voorheen en dat dit een mogelijke oorzaak kan zijn. De breedtemanager ziet het anders en noemt gebrek aan “aandacht” en “budget” als oorzaak van de afname van breedtehockeyers en vindt het zorgelijk:

“We hebben gewoon een probleem op zondag. Dan kunnen ze wel zeggen dat het niet zo is, maar ik vind als breedtesportmanager dat we een probleem hebben.”

Ook in het benoemen van de ambitie verschilt de breedtemanager van de topmanager en de voorzitter. Laatst genoemden zijn er nog niet helemaal uit wat de ambitie wordt. Er wordt getwijfeld tussen het binnenhalen van de categorie jonge ouders of studenten. Voor de breedtemanager is dit niet de voornaamste zorg. Ze heeft een duidelijke ambitie:

“Ik probeer er voor de zorgen dat er geen teams meer weg lopen. Pas dan kan je gaan bouwen. Daarbij is mijn ambitie dat de teams weer goed gaan hockeyen. Er wordt nu gewoon niet getraind en daarom dondert iedereen uit zijn poule. Dat stimuleert natuurlijk ook niet.”

Overeenkomstig is echter wel de wens dat de zondagen weer gevuld zijn en de gezelligheid en de binding van de breedtehockeyers met de vereniging toeneemt.

§ 5.2.3 Vereniging C

Bij vereniging C zijn alle respondenten tevreden over het breedtesegment op de vereniging. Dit komt met name doordat de topmanager ook actief is in de seniorencommissie en dus in nauw contact staat met de breedtemanager en zich goed kan verplaatsen in het breedtesegment:

“Voor de breedtehockeyer is met name belangrijk hoe dingen rond het eigen team georganiseerd zijn. Als alles een beetje loopt hebben ze niet zoveel interesse in de topteams”

Voor de breedtemanager is het belangrijk dat het contact met de teams goed blijft, zodat onrust tijdig gesignaleerd wordt en men kan proberen aan de wensen te voldoen en merkt daarbij op:

“Onze teams zijn niet zo moeilijk, zolang de randvoorwaarden zoals velden, clubhuis en kleedkamer voldoende zijn, geloof ik niet dat we veel vragen hebben.”

De voorzitter van vereniging C heeft de ambitie “om te zorgen dat de senioren aansluiting hebben bij de junioren, zodat die kunnen doorstromen en dat er voldoende initiatieven uit de teams komen om leuke dingen te organiseren”.

§ 5.2.4 Vereniging D

Vereniging D heeft met 18 heren en 19 dames teams een groot senioren breedtesegment. De voorzitter vindt het van groot belang dat de teams *“het leuk hebben, zich thuis voelen en ook echt bij de hockeyclub horen”*. Dit is dan ook haar ambitie wat betreft het breedtesegment. Volgens de breedtespeler komt dit de laatste jaren steeds meer tot uiting:

“De breedtehockeyers hebben het over het algemeen wel naar hun zin op de club. Het is een leuke vereniging om te spelen”

§ 5.3 Tophockey

Deze paragraaf beschrijft het tophockeysegment. Alhoewel de visie op tophockey per vereniging verschilt is er een gedeelde mening over het effect van tophockey op de vereniging. Volgens de respondenten verhoogt tophockey de aantrekkingskracht van de vereniging en stimuleert tophockeysucces de leden, met name de jeugd. Ook wat betreft de randvoorwaarden zijn de reacties eenduidig. Een brede selectie, professionele begeleiding, professioneel management, financiën, materialen, velden en een duidelijke structuur zijn benodigd om een tophockeyambitie te kunnen realiseren. Daarbij benoemen met name de voorzitters en topmanager het gebrek aan voldoende financiële middelen als het grootste obstakel op de weg naar promotie. Vergelijkbaar met §5.2 beschrijft deze paragraaf de respons betreffende het topsportsegment per vereniging.

§ 5.3.1 Vereniging A

De topmanager van vereniging A heeft de ambitie om zowel met de heren als de dames naar de Hoofdklasse te promoveren. Ook voor de topspeelster is de ambitie een duidelijke zaak:

“Wij willen dolgraag naar de Hoofdklasse als Dames 1. Dat is echt een must. Dat weet ook iedereen.”

Ook de andere respondenten benoemen de promotie naar de Hoofdklasse als ambitie. Wat betreft de redenen voor het uitblijven van de promotie is men niet eensgezind. Volgens de topspeelster is het niet terug te brengen naar ontbrekende randvoorwaarden. *“Alle randvoorwaarden zijn er”*, zo zegt de topspeelster *“maar we hebben gewoon pech gehad”*. De topmanager noemt ook *“blessures op cruciale momenten”* als reden. De overige respondenten zien dit anders. Zij benoemen gebrek aan draagvlak, gebrek aan eenduidige visie en het nemen van *“paniekbeslissingen”* als de oorzaak. De breedtespeelster zegt:

“Er zal bij tophockey ongetwijfeld een lijn inzitten, maar ik heb het gevoel dat er paniekbeslissingen worden gemaakt. Nu het niet lukt met Dames 1 is het ineens Heren 1 die ze naar voren schuiven. Dat maakt de ambitie natuurlijk niet reëel.”

Ook de voorzitter vindt dat tophockeybeleid gestructureerder aangepakt moet worden en wijst met name op *“de grote invloed van de mensen op bepaalde posities”*.

Kenmerkend voor het topsegment van vereniging A is het bijna dwangmatig nastreven van de ambitie. *“Eén visie en daar moet alles voor wijken”*, aldus de breedtespeelster. De topspeelster geeft ook aan dat de topcommissie er alles aan doet om de promotie te realiseren en zegt daarbij:

“Ik denk ook wel dat de club aan het opboksen is tegen de andere clubs om bijvoorbeeld bepaalde speelsters hier te houden. Zij een auto, dan wij ook een auto.”

§ 5.3.2 Vereniging B

Vereniging B heeft net als vereniging A een tophockeyambitie. De reden van de ambitie ligt in de traditie van de club. *“Het is altijd zo geweest. We hebben altijd een ambitie gehad”* zo zegt de voorzitter. Voor de topmanager is de aard van de ambitie heel duidelijk. Hij vertelt:

“Onze ambitie is kort maar krachtig. We willen kampioen van de Overgangsklasse en promoveren. Daarna zien we wel verder.”

De voorzitter deelt deze ambitie, maar nuanceert:

“Promoveren is een meerjarenplan. Qua structuur moet je er klaar voor zijn. Daarnaast moet je er als vereniging en bestuur iets voor over hebben. Niet alleen financieel maar ook qua energie. We zijn goed op weg en komen een heel eind.”

Draagvlak binnen de vereniging voor de ambitie vinden beide heren minder van belang. Het zijn immers *“twee totaal verschillende dingen”*. De breedtemanagers zien dit anders en vindt draagvlak juist een belangrijk aspect. Ze is van mening dat je pas kan promoveren als de hele vereniging er achter staat: *“Nu worden de keuzes echt ten behoeve van topsport gemaakt en toch redden ze het blijkbaar niet”*.

Naast de eerder genoemde randvoorwaarden die volgens allen aanwezig zijn, kan vereniging B de topsporters iets extra's bieden:

“Er is bij ons meer mogelijk dan alleen hockeyen. We kunnen door een goede zakelijke relatie de spelers helpen met stages of traineeships. Dat is absoluut een meerwaarde ten opzichte van andere clubs.”

§ 5.3.3 Vereniging C

De respondenten van vereniging C zijn voorzichtiger in de formulering van de ambitie. *“We zijn wel ambitieus, maar met enig realisme”*, aldus de topmanager. De voorzitter geeft aan de ambitie te hebben om in de top van de Overgangsklasse mee te draaien en de play-offs te bereiken, maar dat de vereniging wat betreft faciliteiten op dit moment te kort komt en de ambitie daarop afgesteld dient te worden.

De breedtemanager noemt met name het gebrek aan professionalisering die een promotie in de weg staat:

“Als je Hoofdklasse ambieert en er ook wilt blijven spelen kan je er niet onderuit om te professionaliseren. Een gedeelte moet dan puur gericht zijn op het tophockey. Het zou goed kunnen dat dit de club tegenhoudt in het stellen en bereiken van een Hoofdklasse ambitie.”

De topspeler van vereniging C deelt deze mening, maar mist daarnaast ook *“een stukje daadkracht”* en vindt dat de verhouding tussen top- en breedtesport ongelijker moet worden:

“Wij hebben af en toe wel te leiden onder de cultuur. Dat men te veel gefocust is dat we één vereniging moeten zijn en dat Dames en Heren 1 niet te veel privileges of budget mag krijgen. Wat dat betreft moet de top wat dominanter worden en vind ik dat de verhouding ongelijker moet.”

§ 5.3.4 Vereniging D

Vereniging D heeft het afgelopen jaar een verandering doorgemaakt. Waar het eerste damesteam acht jaar lang Hoofdklasse speelde, is het vorig seizoen gedegradeerd naar de Overgangsklasse. Nu hebben de dames de ambitie om binnen twee jaar weer terug te zijn in de Hoofdklasse. Voor de heren is dit een doelstelling op de langere termijn. De breedtespeler is niet op de hoogte van de ambitie. De breedtemanager zegt over de ambitie:

“Ik denk dat het leukste is om op een goed niveau Overgangsklasse te spelen. Als je in de Hoofdklasse gaat spelen terwijl je daar niet de middelen hebt, wordt je afgedroogd en sta je met nul punten onderaan. Daar wordt helemaal niemand vrolijk van.”

Dat er tegenwoordig andere keuzes gemaakt worden op de vereniging en er niet meer *“Kosten wat het kost”* Hoofdklasse gespeeld hoeft te worden, zoals de voorzitter beschrijft, is merkbaar voor de topspeelster:

“Eigenlijk vallen veel privileges nu wel een beetje weg. We hebben een potje en daar moet je het mee doen. Maar goed, we zijn ook gedegradeerd en spelen geen Hoofdklasse meer, dus ja”

De voornaamste reden voor de degradatie en de belangrijkste voorwaarde voor promotie is voor de topspeelster het ontbreken van de topsportmentaliteit op de vereniging:

“Dames 1 stond wel echt los van de vereniging. Dat komt omdat er ook niet echt een topmentaliteit was. Het is belangrijk dat die topsportcultuur echt gekweekt wordt, maar dan moet de stap naar Dames 1 ook kleiner gemaakt worden, want het was niet aantrekkelijk om daar voor de trainen. Onbereikbaar.”

Ook de breedtespeler geeft aan dat Dames 1 nu meer onderdeel is van de vereniging en vindt dat een voordeel:

“Dan pas kan topsport werken als een verenigingsbinder. Je gaat dan echt naar de spelers van je vereniging kijken.”

§ 5.4 De verhouding tussen top- en breedtehockey

In deze paragraaf wordt de verhouding tussen top- en breedtehockey op de verenigingen weergegeven. Alvorens de verhouding beschreven wordt, komen eerst de verschillen tussen beide segmenten aan bod. Alle respondenten zijn het eens dat het verschil tussen top- en breedtehockey een kwestie is van ambitie en prestatiedrang.

Voor de topspeelster van vereniging A gaat het een stapje verder:

“Het verschil zit ook in het bewust zijn van het hockeyspelletje. Dat je hockey speelt om er serieus stappen in te maken, je het spelletje leert kennen en jezelf wilt ontwikkelen.”

Ook wat betreft de investering van tijd en toewijding blijkt er een verschil tussen top- en breedtehockey. De topmanager van vereniging A zegt:

“In de breedte gaat het om het spelletje en dat alles goed geregeld is, goed gezellig hockeyen. In de topsport gaat het om ambitie en a way of life. Ik vind dat degene in Dames 1 moeten dromen van hockeyballen. Alleen maar hockey en ze moeten hun leven daarvoor opzij zetten.”

Dit sluit aan bij de voorzitter van vereniging C die *“intrinsieke motivatie”* en *“verliefd zijn op het spelletje”* noemt als kenmerken van top-hockey ten opzichte van breedtehockey.

De breedtespeelster van vereniging A beschrijft het verschil tussen de segmenten als geheel:

“Kijk, topsport is heel duidelijk en overzichtelijk, maar breedtesport heeft natuurlijk weer verschillende gebieden. Het ene team wil nog hard trainen en gaat er voor en het andere team traint nauwelijks en drinkt vooral een biertje. Dat is echt een verschil.”

Tijdens de interviews met de respondenten wordt de verhouding tussen de twee segmenten al snel duidelijk. Tophockey wordt door bijna alle respondenten benoemd als het dominante segment. Alleen de topmanager en de voorzitter van vereniging B zijn van mening dat er geen dominanter segment is. Dit wordt tegengesproken door de breedtemanagers van die vereniging:

“Vijf jaar geleden was het nog goed geregeld, nu gaat alle aandacht naar de 1-lijn. Er is de laatste jaren gewoon veel te weinig aan breedtehockey gedaan. Te weinig aandacht en te weinig geld. En zie maar eens iets voor elkaar te krijgen. Er staat gewoon een muur.”

Ook de voorzitter van vereniging D nuanceert de verhouding:

“Natuurlijk is de top meer in de picture, daar ontkom je niet aan. Los van de ambities in de topsport willen wij gewoon dat de breedtesport het naar hun zin heeft, omdat het de basis van onze vereniging is. In principe kan je niet zonder elkaar.”

De overige respondenten geven een duidelijk beeld van de dominante rol die tophockey binnen de vereniging speelt. De topmanager van vereniging A zegt:

“De veldplanning bijvoorbeeld is puur hiërarchisch. Uiteraard moeten de eerste teams op het waterveld en als dat vol is moet de rest ergens onderdak zien te krijgen.”

Ook de topmanager van vereniging C stelt dat de top dominant is. Wanneer er keuzes gemaakt moet worden *“valt het altijd zo dat Dames 1 en Heren 1 vol op gebruik kunnen maken van de faciliteiten”*.

De breedtemanagers van vereniging A uit enige frustratie over de verhouding wanneer ze zegt:

“Je kunt op de site bijvoorbeeld heel weinig kwijt voor breedte en als er iets op staat wordt het na een paar dagen weer vervangen voor iets van Dames of Heren 1. Of als er iets geregeld moet worden en dat kost even tijd. Nou dat is het natuurlijk altijd de toplijn en noooit de breedte. Ja, zo werkt het gewoon.”

Met name bij vereniging A komt de scheve verhouding tussen de segmenten duidelijk naar voren. Volgens de topspeelster is het voor de hele vereniging *“helder dat Dames en Heren 1 heel belangrijk zijn voor de club”* en vindt de scheve verhouding terecht.

De breedtespeelster verwoordt het anders door de stellen dat het topsegment *“gewoon alles doordrukt wat ze nodig hebben”* en dat breedtehockey *“constant tegen de zelfde dingen aanloopt”*. De voorzitter bevestigt deze verhouding:

“Tophockey wilt steeds meer trainen en dan zeg ik dat ik het goed vind. Als ik eerlijk ben wordt je als voorzitter makkelijk sneller bij het tophockey betrokken dan bij het breedtehockey.”

Waar de voorzitter van vereniging D de verhouding in de laatste jaren al nuanceerde, zijn ook de topspeelster en breedtespeler van de vereniging positief gestemd. De topspeelster geeft aan dat het team tegenwoordig een stuk *“coulanter”* is dan voorheen. De breedtespeler merkt de verbetering in de laatste jaren ook op en zegt:

“Ik krijg de indruk dat de topsporters nu minder in hun eigen wereldje leven. Zij hebben zich ook moeten aanpassen aan de omstandigheden en daardoor is men er meer bewust van dat we één grote vereniging zijn.”

Bij vereniging A zal er, als het aan de topmanager ligt, weinig veranderen in de komende jaren:

“Topsport blijft gewoon bovenaan staan. We willen naar die Hoofdklasse.”

§ 5.5 Het spanningsveld tussen top- en breedtehockey

In de interviews ten behoeve van dit onderzoek benoemen de respondenten een spanningsveld tussen het top- en breedtesegment op de vereniging. Behalve de voorzitter van vereniging B *“er is geen sprake van een spanningsveld”* zijn alle respondenten het eens over het bestaan van een spanningsveld tussen beide segmenten. De voorzitter van vereniging A is hier heel duidelijk in:

“Alleen al binnen het tophockey moet beter op elkaar ingespeeld worden. Laat staan als je het hebt over top en breedte. Daar zit een discrepantie tussen dat wil je niet weten”

Hoewel praktische zaken als veldindeling, openingstijden van clubhuis, verdeling van materialen, trainers en financiën veelal genoemd worden, is men niet eensgezind over de aard van het spanningsveld. Zo verwijzen de topspelers van vereniging A en C naar de houding van de breedtehockeys:

“Ik vind het een hele kwalijke zaak dat Dames 2 niet eens onze afvallers op wilt vangen. Dus dat iemand die niet met ons mee mag op zondag niet eens kan ballen”

en de topspeler van vereniging C:

“Voor de Hoofdklasse hebben we een heel schamel budget hoor. Het wordt bij ons niet geaccepteerd. Ze denken meteen wat krijgt Heren 1, wie wordt betaald, hoe zit dit? We missen een stukje begrip voor wat we allemaal doen”

Andersom geldt dit echter ook. De geïnterviewde breedtehockeyers verwijzen naar de houding van de topsporters. De breedtespeelster van vereniging A zegt:

“Dames en Heren 1 zouden veel meer voor club moeten gaan doen. Ze staan er volledig los van. Dat is een geluid wat ik heel veel hoor.”

De breedtespeler van vereniging D bevestigt dit:

“De scheiding is met name van de top naar de breedtesport. Zij waren gewoon helemaal apart. Gelukkig is dat nu beter.”

Het spanningsveld tussen het top- en breedtesegment lijkt me name zichtbaar wanneer er keuzes gemaakt moeten worden op de vereniging. Zowel de topmanagers, breedtemanagers als voorzitters spreken dit uit. Bijvoorbeeld de voorzitters van vereniging A en C:

“Eigenlijk hebben we aan één waterveld te weinig om de topambitie waar te maken, maar daar kom je weer in de squee met breedtehockey. Een semi-waterveld is voor hen meer dan genoeg, maar dat is voor de top weer niet goed genoeg.”

“Doordat we met dubbeltrainingen zijn gaan werken voor Heren 1 moeten we de andere teams er om heen plannen. Een extra wedstrijd of een toernooitje is daardoor vrijwel niet te regelen”

Ook de breedtemanagers van vereniging B stelt dat haar vereniging wat betreft de verdeling van financiën in een spagaat verkeerd.

“Ik kan ook moeilijk zeggen dat Dames 1 haar budget in moet leveren, maar ja de breedte wordt wel gekort. Het is puur keuzes maken en de afgelopen jaren zijn die niet vaak positief voor de breedte geweest.”

Voor de breedtemanagers van vereniging A is er eveneens een financieel aspect:

“De topambitie gaat ten koste van andere zaken bijvoorbeeld bepaalde accommodatieplannen. Dat kan nu even niet, omdat er geen geld is, maar zoiets is met name voor de breedte en de breedtehockeyers vallen dan over de keuzes die gemaakt worden ten goede van de top.”

Het spanningsveld wordt echter niet alleen zichtbaar in financiële keuzes, maar ook in de verdeling van aandacht. *“Top en breedte botsen met name op aandacht”*, aldus de breedtespeler van vereniging D.

Hetzelfde geldt voor de breedtespeelster van vereniging A:

“Soms denken we ja hallo wij zijn er ook nog. Geef ons ook eens 50 ballen of organiseer eens een feestje.”

Bij vereniging A wordt het spanningsveld in toom gehouden door de personen die posities binnen het top- en breedtesegment vervullen. De voorzitter stelt:

“De top- en breedtemanagers zoeken altijd naar een oplossing, maar als ze zich star vasthouden aan hun eigen belang zouden ze veel meer tegenover elkaar staan. Ze kunnen niet weg gaan, want dan hebben we echt een probleem.”

Dit geldt ook voor de voorzitter van vereniging D:

“Je kiest heel bewust wie je op een bepaalde positie neer zet. Dat heeft natuurlijk te maken met kennis en achtergrond, maar ook met de houding en de intenties van die persoon. Je moet het doen voor de hele vereniging, alle 1700 leden”

Wanneer de respondenten naar de toekomst kijken ziet niet iedereen verbetering. Op vereniging C en D is men wel positief. De breedtemanagers van vereniging C zegt:

“Zolang we de breedte kunnen blijven voorzien in haar wensen kan het goed samen gaan. Pas als er een aantal wensen open zouden liggen, wordt het lastig.”

De voorzitter van vereniging D stelt dat er een bepaalde rust gecreëerd is in de vereniging en men meer tot elkaar gekomen is. De topspeelster van vereniging D bevestigt dit:

“Het is wat betreft de spanningen wel een verschil met een paar jaar geleden. Dat komt doordat nu we dichterbij de club staan.”

Ook de breedtespeler van die vereniging ziet een vermindering van de spanningen:

“De tegenstelling tussen top en breedte beheerst toch altijd de discussie als er problemen zijn. Het blijft een spanningsveld, maar als je het goed onderbouwt vanuit het bestuur scheelt het al”

Anders ligt het bij vereniging A waar zowel de breedtespeelster als de manager geen positieve verandering zien in de komende jaren. De breedtemanagers blijft de spanning voelen en *“moet ieder jaar weer voor de breedte strijden”*. De speelster uit het breedtesegment maakt zich zorgen:

“De spanning tussen top- en breedte was een paar jaar geleden groter dan nu. Nu is het meer zo van, het is eenmaal zo en er wordt toch niks mee gedaan. Er is berusting. Dat is echt erg.”

§ 5.6 De wederzijdse beïnvloeding van het top- en breedtesegment

Deze paragraaf beschrijft de wederzijdse beïnvloeding van het top- en breedtesegment volgens de respondenten. Vrijwel alle respondenten zijn met elkaar eens dat de er een wederzijdse beïnvloeding is. De voorzitter van vereniging B is hierin een uitzondering. Volgens hem *“hebben de top en de breedte weinig invloed op elkaar”*. Andere respondenten zijn het hier niet mee eens en zien wel een wederzijdse beïnvloeding. Zo zegt de topmanager van vereniging A:

“Een goed top-hockeybeleid is van toegevoegde waarde voor de breedtesport, omdat het iets uitdraagt en je krijgt een bepaalde discipline in je club. Als de top een chaos is, kan de breedte ook niet goed gestructureerd verlopen.”

Ook de voorzitter van vereniging D ziet dat het top- en breedtesegment elkaar beïnvloeden:

“Alles hangt met elkaar samen. Bovendien zie je een stukje sfeer verschil op zondag als het Hoofdklasse team thuis speelt en het verhoogt de aantrekkelijkheid van je club.”

Dat laatste aspect blijkt ook voor de breedte-hockeyers van belang. De breedtespeler van vereniging D geeft aan dat het voor breedtespelers leuker is om lid te zijn van een club die ook mee doet in hockey Nederland. Dit wordt beaamt door de voorzitter van vereniging A:

“Het is over het algemeen wel zo dat breedte-hockeyers het wel leuk vinden als hun vereniging op een goede manier in de krant staat.”

De topspeler van vereniging C ziet een eenvoudige en duidelijke connectie tussen de twee segmenten. Dit wordt bevestigd door de andere respondenten van vereniging C. De topspeler zegt:

“Mooi en goed hockey trekt mensen aan, dat trekt sfeer en sfeer trekt feestjes. Het is hier heel duidelijk. Toen we succes hadden stond het rijen dik in het clubhuis. Twee degradaties later en er staan drie kippen en een paard.”

Volgens de respondenten heeft succes in het topsegment dus een positief effect op de gehele vereniging, omdat het de aantrekkingskracht van de vereniging verhoogt. Top- en breedte kunnen elkaar echter ook op een andere manier beïnvloeden. Zo zegt de topspeelster van vereniging D:

“Een te nadrukkelijk topsportklimaat is niet goed voor de club qua sfeer en omstandigheden.”

Ook de breedtespeelster van vereniging A ziet een negatieve beïnvloeding van het topsegment en zegt:

“De beslissingen van de top werken allemaal door naar de breedte. Als zij besluiten er een team tussen te plaatsen betekent het dat wij een klasse degraderen. Dit geldt dan dus ook voor dames 4,5,6 etc. Volgens mij hebben ze echt niet door welk effect zoiets heeft.”

De voorzitter van vereniging C vind ook dat de topspelers niet alleen positief effect hebben op de vereniging:

“De top heeft ook verplichtingen ten op zichte van de rest van de vereniging. Met name in gedrag. Als ze zich uit de hoogte gedragen of alles wat ze krijgen als vanzelfsprekend gaan zien, zal dit een negatief effect hebben op de breedte.”

Er is niet alleen beïnvloeding vanuit de top. Ook vanuit het breedtesegment wordt de vereniging en het topsegment en de rest van de vereniging beïnvloedt. Naar aanleiding van de sterke afname van breedtesenioren op vereniging B zegt de topmanager:

“We moeten ons ook realiseren dat de afname van de breedtesenioren zijn weerslag heeft op de hele vereniging. Het is niet zo sterk afgeschermd.”

De breedtemanagers van vereniging C noemt het belang van de achterban:

“De top heeft een grote achterban nodig om spelers aan te kunnen trekken. De vereniging draait ten slotte op de breedtehockeys en zonder die breedte kan de top ook maar weinig beginnen”.

Dit wordt ook genoemd door de topspeelster van vereniging A:

“Het stimuleert als er veel mensen staan te kijken en je het gevoel hebt dat je voor je vereniging speelt. Je gaat er beter door spelen. Dat is veel minder als er bijna niemand staat te kijken.”

Met uitzondering van de voorzitter van vereniging B zijn alle respondenten het eens over de wederzijdse beïnvloeding van het top- en breedtesegment. Ook de topmanager van vereniging B is het in dit geval niet eens met zijn voorzitter:

“Ik zeg altijd, in een club kan breedte niet zonder de top en top niet zonder de breedte. Top heeft de aantrekkingskracht en breedte zorgt voor contributie en barinkomsten. Zonder tenminste die twee dingen kan een club niet bestaan.”

§ 5.7 Onbekend met het andere segment

De interviews met de respondenten tonen een duidelijke scheiding tussen het top- en breedtesegment op de verenigingen. Niet alleen zijn de hockeyers op een andere manier met de sport bezig, zoals in §5.4 wordt beschreven, maar ze blijken überhaupt nauwelijks bekend met het andere segment. Zo zegt de breedtespeelster van vereniging A:

“De mensen kennen elkaar ook echt niet. Mensen van de top kennen de breedte niet en andersom.”

Dit wordt bevestigd door de breedtemanagers van vereniging B die aangeeft dat het *“twee totaal gescheiden segmenten”* en *“eilandjes”* zijn. Zichtbaar wordt ook het gebrek aan interesse in elkaar. Zo geeft de topmanager van vereniging A te kennen *“zich nooit zo verdiept te hebben in het breedtebeleid”* en vertelt ook de topspeelster van vereniging A dat ze *“eigenlijk heel slecht op de hoogte is van de breedtesport”*. Ondanks dat de topsportambitie een *“boost geeft aan de hele vereniging”*, aldus de voorzitter van vereniging C, blijken de breedtesporters nauwelijks bekend met de ambitie. *“Breedtehockeyers hebben helemaal geen benul van de tophockeyambitie”* aldus de breedtemanagers van vereniging B. Ook de topspeelster van vereniging D is duidelijk *“Nee, nee, nee ze weten niet wat onze ambitie is”*.

De gescheiden wereld wordt letterlijk zichtbaar door de ontstane scheiding in het clubhuis van vereniging A en de seizoenafsluiting op vereniging B. De breedtespeelster van vereniging A vertelt:

“Zij zitten in een ander deel van het clubhuis lekker te eten en in dat deel kom je als breedtesporter al niet meer, want het is van Dames en Heren 1. Dat is natuurlijk geen geschreven regel, maar in de praktijk werkt het wel zo.”

In het geval van vereniging B vertelt de breedtemanagers:

“We organiseren een t-dansant ter afsluiting van het seizoen voor alle seniorenteams inclusief dames en heren 1, maar ja die willen dan weer ergens anders een aparte seizoen afsluiting.”

De onbekendheid met het andere segment en de scheiding tussen de top en de breedte leiden tot onbegrip. Zo zegt de topspeelster van vereniging A dat:

“Veel mensen waarschijnlijk onbegrip hebben, maar ik heb ook onbegrip naar hen” en “Die scheve verhouding is ook terecht, want ik denk dat je als breedtesporter niet beseft wat je er als topsporter voor doet om de top te bereiken”.

Ook de topspeler van vereniging C verbaast zich over de opstelling van de breedtesporters:

“Sommige komen qua visie op tophockey nog een beetje uit het tijdperk van geef ze een hockeystick en iedereen komt wel hockeyen.”

Dit wordt bevestigd door de breedtespeelster van vereniging A die zegt:

“Ik begrijp niet waarom je vier sticks, drie paar schoenen, vijf trainingspakken en twee tassen nodig hebt. Ga je daar beter van hockeyen?”

Meer interesse, inzicht en bewustwording in het andere segment is belangrijk. Zo vinden ook de voorzitters van vereniging C en D.

“Het helpt als Dames en Heren 1 een beetje goed in de club staan. Dat ze ook een keer met andere dingen bezig zijn dan alleen tophockey”, aldus de voorzitter van vereniging C.

De voorzitter van vereniging D bevestigt: *“Top moet een onderdeel zijn van je vereniging”.*

Dit wordt bekrachtigd door de breedtesporter van vereniging D die aangeeft waarom de verhouding tussen de top en de breedte op de vereniging steeds beter wordt:

“Sinds Dames 1 uit de hoofdklasse is, gaan ze zich steeds meer onderdeel voelen van de club”.

Dat is ook de hoop van de breedtespeelster van vereniging A:

“Misschien kan je het de top ook niet kwalijk nemen en weten ze niet beter. Als ze bijvoorbeeld een keer achter de bar staan, leren ze mensen kennen en krijgen ze misschien ook meer door wat breedtesport is.”

Ook de topspeelster van vereniging A geeft tegen het eind van het gesprek aan dat onderling begrip toch wel heel belangrijk is:

“Dat de breedtesport zich meer bewust is van wat wij doen, maar dat wij ook weten wat de breedtesporters doen en willen. Als je iedereen bewust maakt van wat er eigenlijk allemaal voor ons gedaan wordt als top, scheelt dat misschien ook wel in de prestaties. Dat realiseren we ons namelijk helemaal niet.”

§ 5.8 Clubgevoel

In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt het clubgevoel beschreven. Clubgevoel blijkt een belangrijk thema voor de respondenten. Het gaat hierbij om de verbondenheid die de leden voelen met de vereniging.

“Het clubgevoel is je kracht”, aldus de breedtespeelster van vereniging A, “De mensen die actief zijn doen het vanuit hun clubhart en als mensen dat niet meer hebben, gebeurt er niks meer.”

Het belang van clubgevoel wordt ook benoemd door de andere respondenten. Voor de voorzitter van vereniging B is het zelfs een speerpunt in zijn beleid. Op de vereniging zijn ze dan ook actief bezig de clubbinding werkelijkheid te maken, *“maar op een of andere manier krijgen we dat niet voor elkaar”*. *“De breedtesporters zijn absoluut niet betrokken”,* zo zegt de topmanager. Het is hierdoor met name lastig om de leden actief te laten participeren in de vereniging. De breedtemanager van de vereniging vertelt:

“Het klopt dat ik de clubbinding mis, daardoor zijn ze niet geïnteresseerd en ook niet bereid om mee te werken. Het is daardoor trekken aan een dood paard.”

Ook op vereniging A is clubgevoel een zorgelijk punt. Met name de breedtespeelster noemt dit uitdrukkelijk:

“Het belangrijkste wat nu speelt is denk ik het afnemen van de clubsfeer, het clubgevoel. Je kan mensen die relatief nieuw zijn echt niet wijsmaken hoe het vijf jaar geleden was. Dat komt denk ik door de berusting.”

De topspeelster ziet op dit moment geen probleem wat betreft clubgevoel, maar kijkt wel naar de toekomst:

“Het is heel belangrijk om top en breedte te combineren. Ik denk dat je dan als club nog veel hechter wordt en meer begrip voor elkaar kan tonen.”

Dit sluit aan bij een opmerking van de breedtemanager van vereniging D:

“De verandering in het tophockey heeft een positief effect gehad. Het nieuwe tophockey is veel laagdrempeliger geworden en dames en heren 1 staan nu meer in de club dan voorheen. De verandering heeft veel vreugde en verbondenheid gebracht.”

§ 5.9 Resumé

In dit hoofdstuk zijn aan de hand van acht verschillende thema's de resultaten van de interviews met de respondenten beschreven. De resultaten geven een duidelijk beeld van de situatie op de verenigingen en daarmee van de verhouding tussen top- en breedtesport op de verenigingen volgens de respondenten. In het hierop volgende hoofdstuk start de analyse van dit onderzoek. In de analyse spelen zowel de resultaten, beschreven in dit hoofdstuk, als de contextualiteit beschreven in hoofdstuk 4 een rol.

H6 Analyse

In dit hoofdstuk wordt de verzamelde data geanalyseerd. Deze analyse vindt plaats aan de hand van drie kernpunten. In de eerste plaats de context waarbinnen de verenigingen zich begeven. Vervolgens de macht- en afhankelijkheidsverhoudingen waarbij zichtbaar wordt hoe de verschillende segmenten in de vereniging zich tot elkaar verhouden en aansluitend zijn de betekenissen en betekenisvorming van de verschillende respondenten beschreven.

§ 6.1 De context

De huidige verhouding tussen top- en breedtesport op een vereniging kan alleen worden begrepen door de verschillende ontwikkelingen die een vereniging heeft doorgemaakt in kaart te brengen. Betekenissen moeten immers altijd in hun context worden gezien. Externe ontwikkelingen zijn van invloed op de vereniging en op de manier waarop zij betekenis geven aan en omgaan met de verhouding tussen top- en breedtesport.

Deze paragraaf beschrijft de context van de verenigingen op drie niveaus. In de eerste plaats wordt beschreven op welke manier de maatschappelijke ontwikkelingen (§4.3) en de ontwikkelingen in de hockeysport (§4.1) van invloed zijn op de verenigingen. Vervolgens komen de ontwikkelingen binnen de vereniging en de omgevingskenmerken van de verenigingen zelf aan bod.

§ 6.1.1 De maatschappelijke en hockey specifieke ontwikkelingen

Zoals beschreven in §4.3 zijn er drie, voor dit onderzoek, relevante maatschappelijke ontwikkelingen. Dit zijn de individualisering, de professionalisering en de commercialisering. In de ontwikkeling van individualisering staat het eigen perspectief in toenemende mate centraal. Voor de verenigingen betekent dit een veranderende houding van leden. In de interviews komt naar voren dat de leden steeds meer gericht zijn op hun eigen persoon en het eigen team. Hierbij komt het belang van de vereniging pas in een later stadium of helemaal niet meer aan bod. Ook vrijwilligers lijken steeds meer naar het persoonlijk belang te kijken, dan louter naar die van de verenigingen. Voor verenigingen is dit derhalve voelbaar in de afname van vrijwilligers en betrokkenheid van de leden. Deze constatering vraagt, onder andere omdat individualisering uiteindelijk ook kan leiden tot socialisatie, echter om diepgaandere analyse dan slechts de koppeling met de individualisering. Hetgeen plaatsvindt in de komende paragrafen van dit hoofdstuk.

Het stijgende niveau van de hockeysport in Nederland vraagt om een professionele aanpak in de verenigingen. Duidelijke ambities, doelstellingen en structuren zijn benodigd om tot het hoogste niveau te promoveren en daar te handhaven. Naast de professionalisering zorgt ook de commercialisering er voor dat verenigingen steeds meer verzakelijken en vanuit een bedrijfseconomisch perspectief worden gezien.

De professionaliserings- en commercialiseringstrend drukt in de eerste plaats een stempel op de ontwikkelingen in de hockeysport. Aanpassingen in regels hebben het spel sneller en attractiever gemaakt voor publiek, spelers en sponsors en door onder andere de introductie van de 'Euro Hockey League' acteren de clubteams op een steeds hoger niveau. De laatste jaren hebben ook de spelerscontracten en persoonlijke sponsors hun intrede gedaan in de hockeysport. Waar de spelers eerst louter in materiële zaken werden voorzien, worden nu ook salarissen uitbetaald door verenigingen. Daarnaast worden enkele tophockeyers inmiddels persoonlijk gesponsord waardoor het voor hen mogelijk is door het spelen van hockey in hun levensonderhoud te voorzien.

Ook voor de vereniging heeft de professionalisering- en commercialiseringstrend voor veranderingen gezorgd. Professionals worden in dienst genomen om bijvoorbeeld het topsegment, het breedtesegment of de horeca in goede banen te leiden. Ook voor de begeleiding van de topteams worden professionals ingehuurd. Niet alleen veranderd de structuur van de vereniging hierdoor, maar ook de cultuur verandert door de komst van de professionals. Aan de ene kant door de eerder genoemde verzakelijking en aan de andere kant doordat de ingehuurde professionals onbekend zijn met de verenigingscultuur en haar leden. Het heeft enige tijd nodig voordat de leden, maar ook de huidige vrijwilligers, zich kunnen identificeren met de professionals en hen als onderdeel van de verenigingen beschouwen. Hetzelfde geldt voor de spelers en speelsters in de topteams. Waar tophockeyers voorheen voornamelijk affiniteit met de club als drijfveer hadden, lijken de topspelers nu in toenemende mate op rationele gronden te kiezen voor een verenigingen. Spelerscontracten, salarissen, auto's, kleding, huisvesting en andere secundaire arbeidsvoorwaarden spelen hierbij een rol. In de praktijk lijken spelers steeds vaker van club te wisselen waarbij ze kiezen voor de persoonlijke hockey technische ontwikkeling, het spelen om de prijzen en het vervullen van nationale ambities, maar ook de spelerscontracten zijn hierbij van belang. De individualisering zoals eerder beschreven speelt hierin ook een rol. De tophockeyers vervullen steeds meer de rol van een passant op de verenigingen. Hierdoor kunnen de leden zich in mindere mate herkennen in en identificeren met de spelers in de topteams, omdat zij simpelweg niet bekend zijn met de spelers en speelsters in de topteams, hen zien als "poppetjes op het veld" en niet investeren in een relatie met elkaar. Hierdoor komen de topteams steeds meer los te staan van de vereniging.

Alle ontwikkelingen tezamen zorgen er voor dat tophockey en de ambitie voor tophockey steeds hogere eisen stelt aan de verenigingen. Doordat verenigingen aan deze hogere eisen proberen te voldoen zetten de verenigingen elkaar onder druk. Er wordt een nieuwe standaard gesteld voor deelname aan de Hoofdklasse, slechts een goede selectie spelers volstaat niet meer. Ook hebben de ontwikkelingen gezorgd voor een verandering in de verhouding tussen top- en breedtesport. Door het verschil in eisen die worden gesteld aan top- en breedtehockey groeien de twee segmenten steeds verder uit elkaar. Waar de breedtesport dezelfde randvoorwaarden heeft als enkele jaren geleden, heeft de topsport zich verder ontwikkeld.

De ontwikkelingen zoals beschreven zijn ook van invloed op de verenigingen die deelnemen aan dit onderzoek. In de eerste plaats omdat zij zich simpelweg in deze snel ontwikkelende hockeywereld begeven, maar ook doordat zij allen de ambitie hebben om op het hoogste niveau te participeren en daarmee dus aan de veranderende standaard voor deelname aan die competitie moeten voldoen willen zij die ambitie realiseren. De volgende subparagraaf beschrijft hoe iedere vereniging tot een andere verhouding tussen top- en breedtesport is gekomen.

§ 6.1.2 De vereniging specifieke ontwikkelingen en kenmerken

Bij vereniging A speelt de ambitie om in de Hoofdklasse te spelen een grote rol. Niet alleen is de ambitie belangrijk voor de vereniging zelf, maar ook vinden enkele respondenten dat zij, als grootste vereniging in de regio met een hoge hockeydichtheid, de verantwoordelijkheid moeten nemen om de regio een Hoofdklasseclub te bezorgen. De vereniging heeft een Hoofdklasse geschiedenis, maar is sinds enkele jaren gedegradeerd naar de Overgangsklasse. Het eerste Dames elftal is in de afgelopen seizoenen twee maal net niet gepromoveerd. Dit heeft de drang naar promotie en invulling van de ambitie sterker gemaakt. De vereniging tracht de optimale randvoorwaarden voor promotie te scheppen en gaat mee in de ontwikkelingen van andere verenigingen in de Hoofdklasse. De gevolgen voor de rest van de vereniging lijken hierbij van ondergeschikt belang.

Vereniging B is onderdeel van een omnivereniging en deelt derhalve een accommodatie met twee andere sportverenigingen. Het is hierdoor moeilijker en eigen identiteit te ontwikkelen en de vereniging probeert zich dan ook meer en meer te distantiëren van de omnivereniging. De vereniging is gelegen in een hockeyrijke stad en heeft zowel een Hoofdklasseclub als een gezelligheidsvereniging in de nabije omgeving. Vereniging B is zich bewust van deze positie en plaatst zichzelf hiertussen. Wat betreft het topsegment probeert de vereniging tegemoet te komen aan de trend van professionalisering en commercialisering op andere verenigingen door professionele begeleiding in te huren en randvoorwaarden te creëren die lidmaatschap van de vereniging voor het topsegment aantrekkelijker maakt. In het breedtesegment van de vereniging is er sprake van een afname in het aantal seniorenleden. De bestuurders zijn op moment van schrijven nog niet overeengekomen over de te volgen strategie en de te benaderen categorie om deze afname een halt toe te roepen.

Vereniging C heeft in de laatste jaren, als enige vereniging in dit onderzoek, vastgehouden aan de oude verenigingsstructuur. Buiten het inhuren van een professionele trainer/coach voor het eerste heren team heeft de professionaliserings- en commercialiseringstrend nog geen weg gevonden in de vereniging. De twee hoofdklasse jaren van Heren 1 heeft de bestuurders de impact van een dergelijke promotie doen inzien en twee degradaties later houdt men weer vast aan de oude patronen. Vereniging C is net als de eerder beschreven verenigingen gelegen in een hockeyrijk gebied met zowel een Hoofdklassevereniging als een gezelligheidsvereniging in de nabije omgeving.

De laatste vereniging in dit onderzoek, vereniging D, is de laatste 10 jaar enorm gegroeid. De vereniging is dan ook de grootste vereniging in het district en voelt daardoor de verantwoordelijkheid om het imago van het district hoog te houden. De trend van professionalisering en commercialisering heeft een grote rol gespeeld op de vereniging en was met name gericht op het topsegment en het handhaven van het eerste dames team in de Hoofdklasse. Na een financiële crisis en degradatie is de vereniging op aanvoering van een nieuwe voorzitter een andere weg ingeslagen. Het beleid van de nieuwe voorzitter is met name gericht op rust en balans. Alhoewel de ambitie van promotie naar de Hoofdklasse nog steeds bestaat, heeft de vereniging nu ook andere prioriteiten zoals eenheid en clubgevoel.

§ 6.2 De macht- en afhankelijkheidsverhoudingen

De verhouding tussen top- en breedtehockey en de bijbehorende betekenissen worden niet alleen beïnvloedt door de context. Ook de macht- en afhankelijkheidsverhoudingen binnen de organisatie spelen hierbij een rol. In deze paragraaf worden de macht- en afhankelijkheidsverhoudingen en de machtsmiddelen die de actoren inzetten in de combinatie van top- en breedtehockey besproken.

Naast de macht- en afhankelijkheidsverhoudingen binnen de vereniging zijn er ook externe actoren die een rol spelen. Te beginnen met de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB). De KNHB ondersteunt en behartigt de belangen van de Nederlandse hockeyverenigingen en faciliteert een competitie waarbinnen de verenigingen kunnen participeren. De verenigingen moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen, welke zijn beschreven in het bondsreglement, om erkend te worden door de bond en daarmee deel te nemen aan de competitie en gebruik te kunnen maken van de ondersteuning die de bond biedt. De deelname aan de competitie geeft de bond macht. De bond faciliteert de competitie immers en wanneer de verenigingen niet aan bepaalde voorwaarden voldoen, wordt deelname aan de competitie ontzegd of worden punten in mindering gebracht. Met de competitie heeft de hockeybond een troef in handen. Anderzijds is de bond afhankelijk van de verenigingen. Zij vormen immers het bestaansrecht van de bond en hebben als collectief macht. Dit wordt onder andere geuit in ALV's, maar ook in andere bijeenkomsten die de bond organiseert zoals de vorming van het nieuwe Overgangsklasse systeem en de "Hoofdklasse CV" waarin de voorzitters van Hoofdklasseverenigingen een collectief vormen.

Ook speelt de KNHB een rol in de verhouding tussen top- en breedtehockey op verenigingen. Niet alleen faciliteert en beheert de bond de Hoofd- en Overgangsklasse, maar ook worden verenigingen gestimuleerd en ondersteund in de trend van professionalisering en commercialisering. Daarbij verleent de bond een bijdrage aan het verhoogde spelniveau op de Nederlandse hockeyvelden door opleiding van zowel spelers als begeleiding en vernieuwing van reglementen die het spel sneller en attractiever maken.

Buiten een aantal voorwaarden waar de verenigingen aan moeten voldoen om in de competitie te mogen participeren, heeft de hockeybond met name een adviserende rol. De verenigingen bepalen ieder voor zich welke ontwikkelingen worden doorgevoerd en welke adviezen ter harte worden genomen. Tussen de verenigingen onderling is overigens ook sprake van een macht- en afhankelijkheidsverhouding. De verenigingen in de Overgangsklasse met een Hoofdklasse ambitie moeten immers voldoen aan de hoge standaard die door de Hoofdklasse verenigingen gesteld aan tophockey wordt, willen zij de ambitie realiseren. Dit maakt de verenigingen afhankelijk. Wanneer de Hoofdklasse verenigingen de eisen die gesteld worden aan tophockey opvoeren, is het aan de verenigingen in de lagere klasse om hier aan te voldoen.

Naast de KNHB is nog een externe actor relevant in dit onderzoek, namelijk de sponsors. Zoals in de interviews met de respondenten genoemd wordt, zijn veel financiële middelen nodig om een topsportambitie te realiseren. Het breedtesegment voorziet in de eigen kosten door middel van de ledencontributie, maar om topsport te faciliteren zijn externe geldschieters benodigd. De verenigingen zijn afhankelijk van sponsors, maar bij geen van de verenigingen, participierend in dit onderzoek, heeft de sponsor een machtspositie. Zij leveren een bijdrage in de vorm van geld of materiële zaken. De sponsor draagt hiermee bij aan het voldoen aan de nieuwe standaard voor tophockey en de realisatie van de topsportambitie en speelt derhalve een rol in de verhouding tussen top en breedte. Zonder sponsors is het immers niet mogelijk een topsportambitie te vervullen.

Belangrijker voor dit onderzoek zijn de macht- en afhankelijkheidsverhoudingen binnen de verenigingen zelf. Dit verschilt vanzelfsprekend per vereniging, maar er zijn een aantal gelijke verhoudingen vast te stellen bij vereniging A en B (cluster AB) en bij vereniging C en D (cluster CD). Deze clusters van verenigingen verschillen van elkaar, maar hebben veel overeenkomsten binnen het cluster.

De verenigingen in beide clusters hebben een democratische structuur. Zij worden geleid door een verenigingsbestuur. Dit bestuur vormt het hoogste orgaan binnen de vereniging en wordt gekozen door de leden. De bestuurders zijn verantwoordelijk voor de vereniging en haar beleid. Daarbij benoemen zij het uitvoerend kader zoals commissieleden die verantwoordelijk zijn voor praktische zaken zoals teamindeling, poule-indeling, veldverdeling, materiaalverdeling et cetera en de indeling van trainers en coaches. Deze praktische zaken hebben direct gevolgen voor de leden. Daarmee hebben zowel het bestuur als de commissieleden macht.

Deze machtspositie speelt direct een rol in de verhouding tussen het top -en breedtesegment. Het bestuur en de commissieleden bepalen namelijk hoe de verdeling van faciliteiten, kader en aandacht invulling krijgt. Bij cluster AB ligt de nadruk in de verdeling van tijd, geld en aandacht uitdrukkelijk op het topsegment. Dit wordt erkent door zowel bestuurders als spelers.

Bestuurders hebben meer affiniteit met het topsegment en ook in de verdeling van financiën en kader blijkt de breedtesport onderverdeeld. De professionele trainers en coaches zijn allen actief in de top, maar ook de vrijwilligers met “hockey knowhow” worden ingezet ten behoeve van het topsegment. Bovendien zijn de segmenten sterk gescheiden.

Anders is dit bij cluster CD waar er meer balans is tussen de segmenten. Dit komt bij vereniging D doordat het kader van het topsegment direct gelinkt is aan het kader van het breedtesegment en bij vereniging C omdat de topmanager tevens actief is in de seniorencommissie voor de breedte. Hierdoor is de macht verdeeld en meer in balans. Daarbij zijn de segmenten minder gesloten, waardoor men inzicht heeft in de wensen en behoeften van het andere segment.

Zoals gezegd hebben de verenigingen een democratische structuur. Dit maakt het bestuurlijk kader ook afhankelijk van de leden en geeft de leden macht. Dit geldt echter alleen wanneer zij optreden als collectief. Ook hierin schuilt een verklaring voor de verhouding tussen het top- en breedtesegment. Door de diversiteit binnen de vereniging is het moeilijk om als collectief een mening te vormen en die macht te praktiseren. Om te beginnen hebben het top- en breedtesegment verschillende belangen. De top wilt bijvoorbeeld meer financiële mogelijkheden voor de eerste teams en opleiding voor de jeugd, terwijl de breedte meer gebaat is bij de aanleg van een nieuw veld, aanschaf van nieuwe materialen of een investering voor trainers in de breedte. Binnen het topsegment heerst eensgezindheid over de ambities, doelen, belangen, visies en de daarbij behorende benodigde faciliteiten, maar binnen het breedtesegment heerst verdeeldheid en ontbreekt een duidelijk gezamenlijk doel. Waar het ene breedteteam wilt trainen en speelt voor de winst, vindt het andere breedteteam de sociale factor en de 3^e helft belangrijker dan winst of verbetering van hockeytechnische kwaliteiten. Die diversiteit binnen het breedtesegment geeft het topsegment macht. Ondanks dat het topsegment in aantallen aanzienlijk kleiner is dan het breedtesegment voert het topsegment hierdoor de boventoon en ziet men de mogelijkheid om binnen het bestuurlijk kader zaken voor elkaar te krijgen. Daarbij blijkt het nastreven van een ambitie een magnetische werking te hebben op bestuurders. Het beoogde effect is namelijk een betere uitstraling en een beter imago van de vereniging. De topambitie is zichtbaar. Dit is met name het geval in cluster AB, waar een voorzitter ook uitspreekt meer aangetrokken te worden door het topsegment en de andere voorzitter nauw samenwerkt met de topmanager in tegenstelling tot de breedtemanagers. Bij cluster CD is dit in mindere mate het geval en zijn de voorzitters meer gericht op de gehele vereniging. Dit is een mogelijk gevolg van meer bescheidenheid in het uitspreken van een topsport ambitie.

Hoewel het topsegment dominant is en, met name in cluster AB, de macht in handen lijkt te hebben, is het topsegment in grote mate afhankelijk van het breedtesegment. Het breedtesegment zorgt immers voor het bestaansrecht van de vereniging. Zonder breedtehockey ook geen tophockey, aldus de respondenten. Deze afhankelijkheid zou het breedtesegment enige macht moeten brengen, maar door het uitspreken van een ambitie, de zichtbaarheid en het nastreven van een eenduidig doel van het topsegment, bevindt het breedtesegment zich een ongeschikte rol. De ongeschikte rol maakt dat de breedte een passieve en afwachtende houding aanneemt.

Dit geeft het topsegment weer de mogelijkheid om de dominante houding te consolideren en als vanzelfsprekend te beschouwen. Een ander aspect in de onderlinge verhouding van het top- en breedtesegment op de vereniging is de onbekendheid met het andere segment. De segmenten van cluster AB blijken dermate ver van elkaar verwijderd dat men elkaars belangen en ambities niet kent en zich niet kan identificeren met elkaar. De in- en uitsluiting van de leden in de verschillende segmenten, tezamen met de onbekendheid leidt tot onbegrip en verdere verwijdering.

§ 6.3 De betekenisgeving

Zoals beschreven in §4.2 worden betekenissen gevormd in tijden van onzekerheid en ambiguïteit. Een betekenis is het resultaat van interactie en wordt dan ook wel een sociale constructie genoemd. Met het geven van een betekenis probeert een individu een duiding te geven aan een bepaalde situatie. De betekenissen die de respondenten geven aan de combinatie van top- en breedtesport lopen uiteen. Deze paragraaf bespreekt zowel de betekenissen als de totstandkoming van de betekenissen vanuit de het integratie-, differentiatie- en fragmentatieperspectief waardoor de verschillen en overeenkomsten zichtbaar worden. De betekenissen worden in eerste instantie per vereniging beschreven. Hierin wordt patroon zichtbaar dat aansluitend besproken wordt.

De respondenten van vereniging A kennen verschillende betekenissen toe aan de combinatie van top- en breedtehockey op hun vereniging. De breedtespeelster van de vereniging staat negatief tegenover het topsegment en vindt de scheve verhouding binnen de vereniging onterecht. Het feit dat de ambitie jaar na jaar niet gerealiseerd wordt, versterkt dit gevoel. Door de sterk gescheiden segmenten is er nauwelijks contact met de leden van het topsegment. De breedtespeelster interacteert derhalve alleen binnen het eigen segment. De breedtemanagers interacteert wel degelijk met andere segment, maar ervaart deze interactie als strijd. Ook haar betekenisgeving aan de combinatie van het top- en breedtesegment is negatief. Dit is met name het gevolg van de perceptie dat de randvoorwaarden die gecreëerd worden voor de realisatie van de topambitie ten koste gaan van de breedtesport en de breedtesport als secundair belang wordt behandeld. Ook de breedtespeelster heeft deze perceptie.

Anders is de betekenisgeving van de overige respondenten van vereniging A betreffende de combinatie van top- en breedtehockey. De voorzitter, de topmanager en de topspeelster zijn gedreven in de vervulling van de ambities en zien een duidelijke meerwaarde van het tophockey voor de vereniging. Hiermee achten zij de scheve verhouding tussen top- en breedtehockey gelegitimeerd. Met name bij de topmanager en de topspeelster ontbreekt kennis van en inzage in het andere segment.

Ook vereniging B kent een scheve verhouding tussen het top- en breedtesegment. Dit wordt echter niet onderkend door de voorzitter en de topmanager van de vereniging. Wel zien zij een afname in breedtesenioren, maar dit wordt geenszins aan de topambitie gekoppeld.

Het top- en breedtesegment worden als twee volledig gescheiden werelden beschouwd. Ook de breedtemanagers onderkent de scheiding tussen de segmenten, maar ziet wel een verband met de afname van de breedtesenioren. De dominantie van het topsegment en gebrek aan aandacht en financiën gaat ten koste van de tevredenheid en veroorzaakt daarmee een vermindering van de betrokkenheid en affiniteit van de leden met de vereniging, zo ervaart de breedtemanagers. De stap naar een andere vereniging is derhalve niet groot. Net als de breedtemanagers van vereniging A heeft de breedtemanagers van vereniging B het gevoel een strijd te moeten voeren tegen het topsegment. Het herstel van het senioren breedtesegment zal in haar optiek dan ook alleen intreden bij een meer gelijke verdeling van aandacht en financiën.

Vereniging C heeft net als de andere verenigingen een tophockey ambitie, maar is terughoudender in het toekennen van aandacht, financiën en faciliteiten ten behoeve van de realisatie. De voorzitter, de topmanager en ook de breedtemanagers zien het belang van de ambitie en de meerwaarde voor de vereniging bij realisatie, maar stellen de tevredenheid van de gehele vereniging voor op. Dit heeft gevolgen voor de handelingen van het bestuur ten opzichten van de topteams. De topspeler ervaart dit als een gebrek. Door interactie met andere leden onderkent hij het belang van gedeelde aandacht, maar is daarbij wel van mening dat topsport op deze manier niet mogelijk is en realisatie van de ambitie daarmee ver weg is. Net als vereniging C tonen de betekenissen op vereniging D meer gelijkenissen dan de betekenissen van de verschillende respondenten van vereniging A en B. Waar er 1,5 jaar geleden nog sprake was van twee totaal gescheiden werelden, komen de segmenten op vereniging D dichterbij elkaar. Dit is het gevolg van een nieuwe voorzitter die een andere betekenis toekent aan de combinatie van top- en breedtehockey dan haar voorganger. Ook zij onderkent het belang van een topambitie en ziet de topteams graag promoveren, maar acht het belang van een gevoel van eenheid binnen de vereniging groter. Deze betekenis heeft geleid tot handelingen die de segmenten dichterbij elkaar hebben gebracht. Met name door de topteams te laten participeren in de vereniging en het breedtekader direct te koppelen aan het topkader. De andere respondenten van de vereniging D hebben deze handelingen opgemerkt wat geleid heeft tot een verandering van betekenis. Waar de breedtespeler de topteams eerder nog niet als onderdeel van zijn vereniging beschouwde is dat nu anders. Ook de topspeelster voelt zich in tegenstelling tot eerdere jaren meer betrokken bij de vereniging en ziet in een goede combinatie van beide segmenten een meerwaarde voor de vereniging. Dit betekent voor haar echter wel een afname van de topmentaliteit wat de realisatie van de ambitie bemoeilijkt. Ook heeft de verandering invloed gehad op de breedtemanagers die de combinatie van het top- en breedtesegment als een uitdaging ziet.

In de beschrijving van de betekenissen is een patroon zichtbaar. De verschillende visies en belangen van de twee segmenten, de onbekendheid met het andere segment en de scheve verhouding tussen het top- en breedtesegment leiden tot onzekerheid en ambiguïteit. Deze combinatie geeft volgens de literatuur aanleiding tot betekenisvorming.

Doordat top- en breedtesport in steeds grotere mate uitelkaar groeien, zoals beschreven in de literatuur en de resultaten, vindt er in steeds grotere mate in- en uitsluiting plaats en kunnen de respondenten zich niet meer identificeren met het andere segment. Hierdoor verliezen de betrokkenen compassie en interesse en raken de segmenten steeds verder van elkaar verwijderd. Deze verwijdering heeft als gevolg dat de betekenissen niet meer door interactie tussen het top- en breedtesegment gevormd worden, maar voornamelijk door interactie binnen het eigen segment. Dit gebrek aan interactie zorgt voor een eenzijdige inbreng en het ontbreken van nuance in de betekenisvorming. De respondenten worden juist gesterkt door andere leden uit het segment die de situatie op eenzelfde manier ervaren. Ook de manier waarop beide segmenten handelen, namelijk dominantie in de top en passiviteit in de breedte, versterkt de gevormde betekenissen.

Het verschil in betekenis heeft als gevolg dat leden uit het topsegment zich niet meer kunnen identificeren met leden uit het breedtesegment en andersom. De leden voelen zich geen onderdeel meer van één vereniging en de nadruk komt meer op de verschillen dan de overeenkomsten te liggen. De strijd tussen segmenten, die echter alleen in perceptie van het breedtesegment gevoerd wordt, zorgt voor een vermindering van de betrokkenheid en clubgevoel wat leidt tot een afname van de participatie binnen de vereniging. Pas als leden belang hechten aan een vereniging zullen zij een bijdrage leveren. Volgens de literatuur zullen de leden bij afname van de sociale homogeniteit zelfs een ander onderkomen zoeken, zo bleek ook in de praktijk het geval bij vereniging B.

De passiviteit en berusting van leden draagt geenszins bij aan een verbetering van de situatie, maar zal de scheve verhouding tussen segmenten alleen maar versterken. Daarmee begint dit proces weer van voor af aan en is hier wellicht sprake van een vicieuze cirkel. Deze vicieuze cirkel kan alleen doorbroken worden wanneer de interactie, die ten grondslag ligt aan de betekenisvorming, niet alleen meer plaats vindt binnen het eigen segment, maar er ook geïnteracteerd wordt tussen de beide segmenten. Voorwaarde voor de interactie tussen segmenten is wederzijds respect en waardering voor de manier waarop de ander de hockeysport beleeft of een bijdrage levert aan de vereniging.

Deze redenering wordt bevestigd door de verenigingen in cluster CD en vereniging D in het bijzonder. Hier is duidelijk een “voor en na” zichtbaar. Voor het aantreden van de nieuwe voorzitter, en de bijkomende verandering in beleid en prioriteit, waren de top- en breedtesegmenten sterk gescheiden. Ondanks dat de respondenten van deze vereniging een verschil tussen het top- en breedtesegment benoemen, is de kloof tussen beiden inmiddels aanzienlijk minder. Leden in beide segmenten voelen zich onderdeel van de vereniging wat hen positief stemt, ondanks dat de topmentaliteit hier wellicht onder te leiden heeft, zoals de topspeelster aangeeft. Doordat de leden bekend zijn met het andere segment en de andere manier van sportbeleving erkennen en het bestuur balans zoekt in de verhouding tussen top- en breedtehockey wordt de scheiding tussen beide segmenten verminderd. Dit heeft als resultaat dat de betekenisgeving omtrent de combinatie van het top- en breedtesegment binnen de vereniging aanzienlijk milder is, dan voorheen of dan zichtbaar bij de verenigingen in cluster AB.

Topsport heeft nu eenmaal andere belangen en visies dan breedtesport en voor de realisatie van beider ambities worden nu eenmaal andere eisen gesteld en zijn andere randvoorwaarden benodigd. De verhouding tussen het top- en breedtesegment zal altijd een punt van aandacht en actief besturen blijven. Inzicht in de belangen en wensen van de ander en een gelegitimeerde verdeling van financiën, faciliteiten en aandacht in de verdeling tussen top- en breedtesport, zorgt voor een positieve betekenisgeving wat in de toekomst wellicht leidt tot een harmonieus evenwicht tussen het top- en breedtesegmenten op verenigingen.

§ 6.4 Resumé

De analyse van de resultaten heeft plaatsgevonden aan de hand van drie kernpunten; de contextualiteit, de macht- en afhankelijkheidsverhoudingen en de betekenisgeving. Beschrijving van de eerste twee kernpunten zijn benodigd om de betekenisgeving van de respondenten te kunnen begrijpen. De analyse van de context beschrijft op welke manier de maatschappelijke ontwikkelingen van invloed zijn geweest op de hockeywereld en haar verenigingen en welke vereniging specifieke ontwikkelingen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de huidige situatie op de verenigingen. Vervolgens zijn de macht- en afhankelijkheidsverhoudingen beschreven. Hier blijkt onder andere dat het topsegment een dominante rol speelt binnen de vereniging als gevolg van de eensgezindheid versus de diversiteit binnen het breedtesegment. De beschreven machts- en afhankelijkheidsverhouding zijn van invloed op de betekenisgeving. Na de beschrijving van de betekenisgeving wordt een vicieuze cirkel zichtbaar die alleen doorbroken kan worden wanneer leden niet alleen binnen het eigen segmenten interacteren, maar juist de interactie zoeken tussen de segmenten. Nu de resultaten van dit onderzoek geanalyseerd zijn, kunnen de gestelde onderzoeksvragen beantwoord worden. Dit vindt plaats in het volgende hoofdstuk, de conclusie.

H7 Conclusie

De combinatie van top- en breedtesport is in steeds mindere mate vanzelfsprekend, zo beschrijft de literatuur. Door onder andere de ontwikkeling van topsport komen de belangen en wensen van het top- en breedtesegment steeds minder overeen. In de literatuur ontbreekt echter kennis over de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau. Dit onderzoek heeft als doel om meer inzicht te geven in de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau en daarmee bewustzijn te creëren van het belang om actief aandacht te besteden aan de verhouding tussen beide segmenten. Om de doelstelling te realiseren is de verhouding tussen top- en breedtesport op vier hockeyverenigingen uit de subtop van de Nederlandse hockeycompetitie geanalyseerd. In beschrijving van de resultaten en de analyse wordt antwoord gegeven op de verschillende deelvragen, die tezamen beantwoording van de centrale onderzoeksvraag mogelijk maken. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de gestelde onderzoeksvragen.

De eerste deelvraag naar de verhouding tussen het top- en breedtesegment op de verenigingen is beantwoord middels de beschrijving van de resultaten van de empirische dataverzameling in hoofdstuk vijf. De resultaten tonen dat elke vereniging een andere verhouding tussen de segmenten kent. Bij vereniging A en B heerst de dominantie van het topsegment in het bestuurlijk kader en de verdeling van financiën, faciliteiten en aandacht. Dit leidt volgens de respondenten tot ontevredenheid van leden, strijd tussen de segmenten, afname van clubgevoel en in het geval van vereniging B zelfs afname van het senioren ledenaantal. Bij vereniging C en D is de verhouding tussen de segmenten meer in balans. Dit heeft volgens de respondenten direct gevolgen voor de tevredenheid van leden. De leden tonen meer betrokkenheid en clubgevoel doordat zij zich onderdeel voelen van de vereniging. De resultaten van de interviews tonen hiermee eveneens dat de verhouding tussen het top- en breedtesegment een belangrijke rol speelt op de vereniging. In de daarop volgende analyse komen de overige deelvragen aan bod. De analyse toont aan dat de context van de verenigingen van invloed is op de huidige verhouding tussen top- en breedtehockey op de vereniging. De ontwikkelingen in zowel de maatschappij als de hockeywereld dragen bij aan het groter wordende verschil tussen top- en breedtehockey en daarmee aan de toenemende scheiding van het top- en breedtesegment op de vereniging. Daarbij zijn eveneens vereniging specifieke ontwikkelingen onderdeel van de context en daarmee van invloed op de huidige verhouding tussen het top- en breedtesegment. Zoals de ligging van de accommodatie, het tweemaal net mislopen van promotie door vereniging A, het ontbreken van een visie voor het breedtesegment bij vereniging B of de enorme ledengroei en de financiële crisis van vereniging D.

De context vormt de basis waarbinnen macht- en afhankelijkheidsverhoudingen tot stand komen. De analyse beschrijft de verschillende macht- en afhankelijkheidsverhoudingen die een rol spelen in de totstandkoming van de huidige verhouding tussen segmenten. Naast de externe actoren die de eisen voor top hockey verhogen en de verenigingen met een ambitie daarmee afhankelijk maken doordat zij aan deze eisen moeten voldoen, is met name de machtsverdeling binnen de vereniging van invloed. Hier blijkt dat de macht bij de verenigingen met een ongelijke verhouding tussen top- en breedtesport met name in handen is van het topsegment. Hoewel de omvang van de segmenten zou wijzen naar macht voor het breedtesegment, blijkt dit in de praktijk niet het geval. Dit is het gevolg van homogeniteit binnen het topsegment ten opzichte van de diversiteit binnen het breedtesegment. Daarbij is het topsegment eveneens dominant in het bestuurlijk en uitvoerend kader, waardoor het topsegment macht kan uit oefenen op de manier waarop financiën, faciliteiten en aandacht verdeeld worden. Dit draagt bij aan de scheiding tussen de segmenten.

De scheiding van segmenten ligt ten grondslag aan de betekenisvorming over de verhouding tussen top- en breedte hockey. Hiermee begint de beantwoording van de vierde deelvraag. De analyse wijst er namelijk op dat de interactie tussen de segmenten een aanzienlijke rol speelt in de betekenisvorming van de respondenten en daarmee in verhouding tussen top- en breedte hockey. Wanneer de betekenissen namelijk alleen het resultaat zijn van interactie binnen het eigen segment leidt dit tot betekenisgeving die ten koste gaat van de goede verhouding tussen segmenten. Het gebrek aan interactie tussen de segmenten zorgt voor een gebrek aan nuance in de betekenisgeving. Leden versterken elkaar in de betekenissen omtrent het andere segment wat scheiding tussen de segmenten vergroot. Als gevolg hiervan raken de leden steeds meer onbekend met het andere segmenten waardoor herkenning en identificering afnemen. Ook dit versterkt weer de scheiding en de segmenten groeien steeds verder uit elkaar. Dit gaat ten koste van de homogeniteit binnen de vereniging en daarmee van het clubgevoel en gevoel van eenheid. Deze betrokkenheid is van groot belang voor de respondenten, daar dit leidt tot participatie en bijdraagt aan de waarde van een lidmaatschap van een vereniging. Immers, zodra men zich onderdeel voelt van de vereniging hecht men belang aan het lot van de vereniging en haar leden en toont men solidariteit. Clubgevoel kan echter alleen gerealiseerd worden wanneer er sprake is van homogeniteit en een gedeelde identiteit en hiervoor is een interactie tussen de verschillende segmenten de eerste vereiste.

Nu de deelvragen van dit onderzoek beantwoord zijn, is het eveneens mogelijk de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

Op welke manier is de huidige verhouding tussen top- en breedtesport op vier hockeyverenigingen uit de subtop tot stand gekomen?

Uit dit onderzoek blijkt dat de huidige verhouding tussen top- en breedtesport op de vier verenigingen in de subtop tot stand is gekomen door de gevolgen van de verschillende contextualiteit, macht- en afhankelijkheidsverhoudingen en betekenisgeving op de verenigingen. Deze drie aspecten zijn op iedere vereniging anders en hebben op een verschillende manier geleid tot de huidige verhouding van segmenten. Vereniging A kent ten gevolge van het toenemende eisenpakket voor tophockey, de dominantie van het topsegment en gebrek aan interactie tussen de segmenten, een ongelijke verhouding tussen het top- en breedtesegment. Dit geldt eveneens voor vereniging B waarbij de ongelijke verdeling van aandacht en geld zelfs heeft geleid tot een afname van leden in het breedtesegment. Vereniging C en D kennen een meer gelijke verhouding tussen de segmenten. Dit is het gevolg van het belang dat de bestuurders van de vereniging hechten aan eenheid en balans binnen de vereniging. Hierdoor zijn de segmenten minder gescheiden en interacteert men tussen de segmenten.

Met de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag is de doelstelling van dit onderzoek deels bereikt. Het onderzoek geeft namelijk meer inzicht in de combinatie van top- en breedtehockey op verenigingsniveau. Wanneer bestuurders op zoek gaan naar een harmonieus evenwicht tussen de segmenten op de vereniging, dient men zich met name te richten op de interactie tussen de segmenten. Dit is het startpunt voor veranderende betekenisvorming en daarmee het startpunt voor het creëren van balans tussen de segmenten bij de vereniging. Of het onderzoek eveneens leidt tot meer bewustwording van het belang om actief aandacht te besteden aan de combinatie van top- en breedtehockey zal de toekomst moeten uitwijzen. Naar aanleiding van de conclusies zijn in het volgende hoofdstuk enkele aanbevelingen beschreven voor zowel de KNHB, de verenigingen als eventuele vervolg onderzoekers.

H8 Aanbeveling

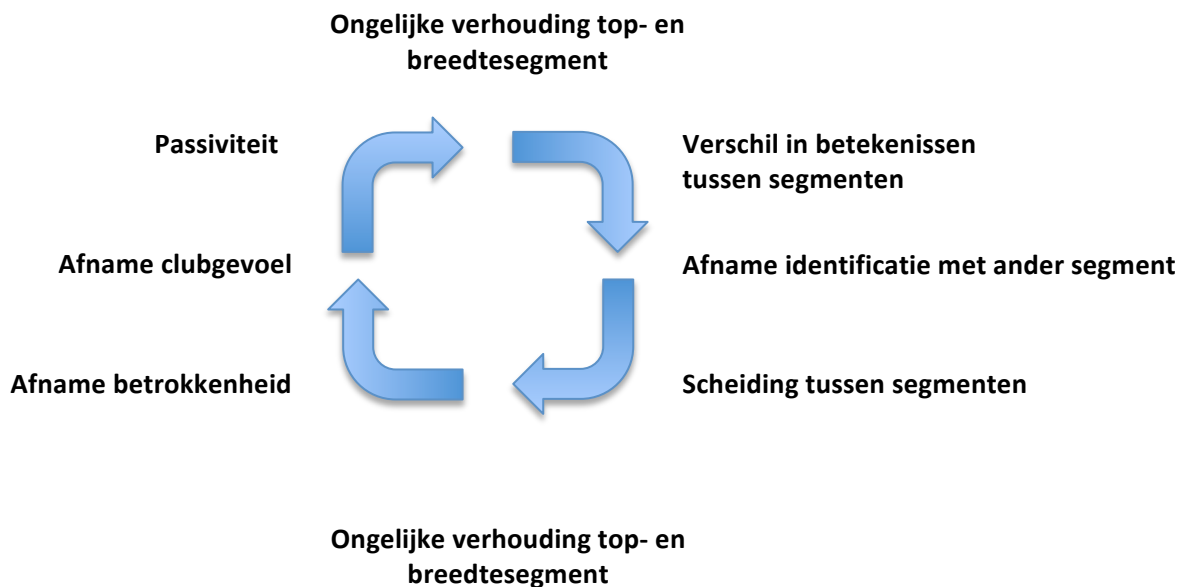
Nu de centrale onderzoeksvraag en de deelvragen van dit onderzoek beantwoord zijn in de conclusie, worden in dit hoofdstuk aanbevelingen gedaan naar aanleiding van de bevindingen. De aanbevelingen zijn persoonlijke suggesties van de onderzoeker die wellicht bruikbaar zijn in de toekomstige omgang met de combinatie van top- en breedtesport. Omdat de suggesties niet voor alle betrokkenen even relevant zijn, is een scheiding aangebracht in de aanbeveling voor de KNHB, de verenigingen en eventueel toekomstig onderzoek.

Dit onderzoek geeft echter ook aanleiding tot enkele algemene aanbevelingen betreffende de combinatie van top- en breedtehockey. Van belang voor alle betrokkenen is de bewustwording van de impact die de verhouding tussen top- en breedtesport op de vereniging kan hebben. In de analyse van dit onderzoek blijkt dat een scheve verhouding tussen de segmenten gevolgen heeft voor de betrokkenheid, participatie en clubgevoel van leden. Het is daarom aan te bevelen dat de hockeybond, de vereniging en andere betrokkenen zich bewust worden van deze mogelijke gevolgen en aandacht besteden aan de combinatie van en balans tussen de segmenten, daar dit een meerwaarde kan zijn voor de vereniging. Dit geldt eveneens voor het verkrijgen van inzicht in de consequenties van de keuzes die gemaakt worden door bestuurders. Als bestuurder dient men zich bewust te zijn van de mogelijke gevolgen die een bepaalde keuze heeft, zodat hier direct op geanticipeerd kan worden wanneer nodig. Goede communicatie sluit hier nauw op aan en is eveneens een aanbeveling voor alle betrokkenen. Het op een goede manier overbrengen van informatie over de ontwikkelingen op de verenigingen of keuzes die gemaakt worden op bonds- of bestuursniveau draagt, in perceptie van de onderzoeker, bij aan de betrokkenheid en acceptatie van de betreffende ontwikkeling.

§ 8.1 Aanbeveling voor de KNHB

Zoals eerder in dit hoofdstuk geschreven, geeft dit onderzoek naast algemene aanbevelingen ook enkele aanbeveling specifiek voor de KNHB. De KNHB behartigt de belangen van de Nederlandse hockeyvereniging en heeft daarbij een actieve rol in het ondersteunen en adviseren van de vereniging. Naast een bijdrage aan de bewustwording kan de hockeybond de verenigingen actief ondersteunen. Niet alleen door het benoemen van de combinatie van segmenten in “Gestructureerd (samen)werken aan succes” (KNHB, 2009) als één van de onderwerpen die hockeybestuurders bezig houden, maar ook door voor de verenigingen inzichtelijk te maken welke aspecten belangrijk en mede bepalend zijn voor de verhouding tussen top- en breedtehockey. Bij voorkeur op een systematische en overzichtelijke manier waardoor bestuurders de verbinding tussen de verschillende aspecten en de logica hiervan inzien.

Dit kan bijvoorbeeld door het illustreren van de vicieuze cirkel die beschreven wordt in de analyse. Gezien de jaren lange ervaring van de bond in de communicatie met en het overbrengen van een boodschap aan de verenigingen, is het waardevol hier een eigen invulling aan te geven. De illustratie van de vicieuze cirkel, zoals onderstaand, dient als mogelijk voorbeeld.

Figuur 2. De vicieuze cirkel omtrent de ongelijke verhouding tussen top- en breedtehockey op de vereniging

De inzichten die dit onderzoek biedt, worden hiermee concreet en werkbaar. Daardoor kunnen bestuurders de vertaalslag maken naar de eigen vereniging, de verhouding tussen de segmenten analyseren en wanneer nodig eventuele veranderingen in het handelen doorvoeren.

Een andere aanbeveling voor de KNHB ligt buiten de hockeysport. De verhouding tussen top- en breedtesport, die in dit onderzoek geschetst wordt, is wellicht vergelijkbaar met verenigingen in een andere tak van sport. Het is daarom aan te bevelen om andere sportbonden te contacteren en te informeren over de analyse van de combinatie van top- en breedtesegmenten op hockeyverenigingen, daar deze analyse wellicht ook voor hen van waarde kan zijn. Middels het delen van informatie kunnen sportbonden elkaar ondersteunen en aanvullen, zoals in dit geval met de omgang met de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau.

§ 8.2 Aanbeveling voor hockeyverenigingen

Naast enkele aanbevelingen voor de KNHB geeft dit onderzoek ook aanleiding voor suggesties voor hockeyverenigingen wat betreft de combinatie van het top- en breedtesegment. Ook hier geldt de bewustwording van de gevolgen die de combinatie van beide segmenten te weeg kan brengen als de voornaamste aanbeveling. Daarbij is het van belang dat zowel het kader als de leden zich bewust zijn van hun houding en positie op de vereniging. Het gedrag van de actoren draagt bij aan de betekenisvorming omtrent de combinatie van de segmenten en daarmee aan de verhouding tussen top- en breedtesport.

In het onderzoek blijkt het gebrek aan interactie en de scheiding tussen de verschillende segmenten een rol te spelen. Het is daarom aan te bevelen om de interactie tussen de twee segmenten te bevorderen. Dit geldt voor zowel het kader als de leden.

Mede op aangeven van de respondenten volgen hier een aantal concrete suggesties.

Goede communicatie werd al eerder in dit hoofdstuk genoemd als punt van aandacht. Creëer daarom in de eerste plaats duidelijke en toegankelijke aanspreekpunten voor zowel het breedte- als het topsegment en zorg daarbij voor terugkoppeling nadat de vraag of opmerking van leden is behandeld. Communiceer daarbij de keuzes die het bestuur maakt luid en duidelijk, tezamen met de legitimatie van de keuzes. Leden krijgen hiermee inzicht in de achtergrond van gemaakte keuzes, wat de kans op een verkeerde interpretatie of eigen invulling doet afnemen. Organiseer daarnaast interactie bevorderende activiteiten zoals een twee wekelijks overleg tussen het top- en breedtekader dat specifiek gericht is op de verhouding tussen de segmenten en de gevolgen hiervan op de vereniging. Door op regelmatige basis aandacht besteden aan de verhouding en de dialoog gaande te houden, zal de balans tussen de segmenten beter beheersbaar zijn. Om daadwerkelijk inzicht in de activiteiten en problematiek van het kader in het andere segment te bewerkstelligen, is het aan te bevelen om bijvoorbeeld de top- en de breedtemanagers één week van positie te laten wisselen. Hierdoor krijgen zij rechtstreeks te maken met de activiteiten en problematiek van de ander, waardoor men zich beter kan verplaatsen in de ander en daarmee beter op elkaar in kan spelen. Ook dit bevordert de balans in de verhouding tussen het top- en breedtesegment.

Zoals gezegd is het ook voor de leden van belang dat zij bekend worden met het andere segment en dus ook hier geldt de aanbeveling om interactie bevorderende activiteiten te organiseren. De meest voor de hand liggende activiteit is natuurlijk het organiseren van een feest. Hierbij bestaat echter de kans dat de leden tijdens het feest zich alsnog binnen het eigen segment begeven en er minimale interactie plaatsvindt. Het daarom aan te bevelen de interactie tijdens de organisatie van het feest te stimuleren door bijvoorbeeld Dames 1 en Dames 10 te vragen het feest te organiseren. Hierdoor leren de leden van een top- en een breedteteam elkaar kennen en de onbekendheid met het andere segment verminderd. Dit wellicht leidt tot meer integratie tussen de segmenten tijdens het feest.

Een ander voorbeeld van een activiteit die de interactie tussen de segmenten kan bevorderen is de organisatie van een aanvoerderslunch, waarbij de aanvoerders van alle seniorenteams tijdens een gezamenlijke lunch de mogelijkheid krijgen kennis te maken en te integreren. Hierdoor wordt de afstand tussen beide segmenten naar alle waarschijnlijkheid verkleind. Zo zijn er ongetwijfeld tal van voorbeelden die de interactie tussen de segmenten kan bevorderen en daarmee een de scheiding tussen de segmenten verminderd. Dit is een belangrijke stap in de verbetering of in stand houden van de balans tussen het top- en breedtesegment op de vereniging.

Een laatste aanbeveling voor de vereniging is bedoeld om de breedteteams actief te betrekken in de vereniging, waarmee het gevoel onderdeel te zijn van de vereniging wordt bevorderd. Bijvoorbeeld door de breedteteams één keer per seizoen speciale aandacht te geven door hen na de wedstrijd een lunch aan te bieden die vergelijkbaar is met de lunch die na elke thuiswedstrijd van de topteams verzorgd wordt. Het gaat hierbij met name om het gebaar dat de vereniging maakt naar de breedteteams.

Zoals eerder geschreven bevat deze aanbeveling suggesties ter bevordering van een goede balans in de verhouding tussen top- en breedtesport. De belangrijkste aanbeveling blijft echter de bewustwording van het feit dat er actief aandacht besteed moet worden aan de combinatie tussen top- en breedtehockey op de vereniging.

§ 8.3 Aanbeveling voor toekomstig onderzoek

Na veelal praktische aanbevelingen en suggesties voor de KNHB en hockeyverenigingen, zijn er ook een aantal suggesties voor vervolgonderzoek.

Dit onderzoek betreft hockeyverenigingen in de Overgangsklasse van de Nederlandse hockeycompetitie. Interessant is de vraag in welke mate de beschreven problematiek omtrent de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau sportbreed aanwezig is en of de gegeven inzichten in dit onderzoek eveneens toepasbaar zijn op de verenigingen in een andere tak van sport. Daarmee is de aanbeveling voor vervolg onderzoek tweeledig. In de eerste plaats is op basis van de dit onderzoek de verwachting dat een ongelijke verhouding tussen het top- en breedtesegment ook bij andere sporten voorkomt. Uit onderzoek zal moeten blijken of dit ook daadwerkelijk zo is. In de tweede plaats een onderzoek naar de mate waarin de, in dit onderzoek beschreven, kernpunten toepasbaar zijn op andere sportverenigingen. Daarbij is het aan te bevelen om dit onderwerp vanuit andere perspectieven te bezien, dan het bottom-up dat in dit onderzoek gehanteerd is.

H9 Reflectie

Nu dit onderzoek ten einde is gekomen en de resultaten op papier staan, wordt het verloop van het onderzoek in dit laatste hoofdstuk gereflecteerd. Hierbij worden de verschillende omstandigheden die van invloed zijn geweest op het verloop van de dit onderzoek beschreven.

Aanvankelijk was dit onderzoek gericht op de samenhang tussen de combinatie van het top- en breedtesegment en andere knelpunten op de vereniging. Het doel was toentertijd om te onderzoeken of er een link was tussen deze twee aspecten. In de loop van het onderzoek werd echter duidelijk dat de combinatie van beide segmenten en de verhouding tussen top- en breedtehockey op zich ook al een analyse waard was. Dit werd mede ingegeven door de uitgesproken manier waarop de respondenten over het onderwerp spraken. Tijdens de verwerking van de semigestructureerde diepte-interviews bleek dat de data voldoende waardevol was om deze analyse te realiseren. Vanaf dat moment is de focus van dit onderzoek gericht op het analyseren en beter begrijpen van de huidige verhouding tussen het top- en breedtesegment op hockeyverenigingen in de Overgangsklasse.

Om de validiteit van dit onderzoek te bevorderen is het onderzoeksperspectief van de onderzoeker beschreven in § 2.1. Door de beschrijving van dit perspectief worden zowel de onderzoeker als de lezer zich bewust van de visie van de onderzoeker. Daarnaast is getracht de betrouwbaarheid te bevorderen door de 16 interviews met respondenten op te nemen met een geluidsrecorder en woord voor woord uit te werken. Betrouwbaarheid van de verzamelde data is echter geen garantie voor een valide onderzoek. Hierbij gaat het namelijk om de mate waarin het onderzoek een juiste afspiegeling is van de werkelijkheid. De validiteit van een onderzoek wordt bevorderd door de inzet van verschillende onderzoeksmethoden (Baarda et al., 2007). Dit is in de eerste opzet dan ook de intentie geweest van de onderzoeker. Helaas bleek gedurende het onderzoek dat de enquête die afgenomen is bij de leden van de verenigingen niet bruikbaar was door een extreem lage respons en de geplande focusgroep om organisatorische redenen geen doorgang kon vinden. Daarmee zijn de literatuurstudie en de semigestructureerde diepte-interviews de overgebleven methoden van dataverzameling.

In de literatuur is de combinatie van top- en breedtesport niet onbesproken. De ontwikkelingen in de sportwereld en de maatschappij geven de onderzoekers reden om eerdere vaststellingen betreffende deze combinatie te herzien. In de literatuur ontbreekt echter onderzoek naar de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau. Ook bleek andere literatuur, bijvoorbeeld over de fusies van verenigingen niet toepasbaar, omdat het in dit onderzoek niet gaat om twee aparte verenigingen die samen één nieuwe vereniging vormen, maar juist om twee partijen die dezelfde achtergrond hebben en in de loop der jaren uitelkaar zijn gegroeid. De kennislacune die bestaat over de combinatie van top- en breedtesport op verenigingsniveau en het onderzoeksperspectief tezamen hebben er voor gezorgd dat de respondenten een dominante rol spelen in dit onderzoek. Bij de interpretatieve onderzoeksbenadering is empirie immers leidend en de belangrijkste bron voor onderzoek (Deetz, 2000).

De data die de semigestructureerde diepte-interviews gebracht heeft, zijn dan ook in grote mate input geweest voor de analyse.

Doordat de onderzoeker sinds haar jeugd zelf onderdeel uitmaakt van de hockeywereld en persoonlijke interesse heeft in het onderwerp van onderzoek, was een voortijdige interpretatie van de input van de respondenten een gevaar. Goede begeleiding vanuit de universiteit en het continue bewustzijn van de onderzoeker voor dit gevaar, hebben er voor gezorgd dat deze voortijdige interpretaties geen rol hebben gespeeld in de verwerking van de resultaten en het daarmee niet ten koste is gegaan van de betrouwbaarheid van het onderzoek.

De persoonlijke interesse in het onderwerp heeft daarentegen een motiverende werking gehad. Dit werd versterkt door zowel de betrokkenheid van de respondenten als de bijeenkomsten met de begeleiding van de universiteit.

Achteraf bezien levert dit onderzoek, in perceptie van de onderzoeker, een betrouwbare bijdrage aan de kennislacune die bestaat over de combinatie van top- en breedtesport op verenigingen.

Bronvermelding

Wetenschappelijke literatuur

Anthonissen, A. & Boessenkool, J. (1998). 'Betekenisconstructie en handelen in de arena'. In: *Betekeningen van besturen*, Utrecht: ISOR, pp 207 t/m 239

Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de & Meer-Middelburg, A.G.E. van der (2007). *Basisboek interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Houten: Wolters-Noordhoff Groningen.

Bosscher, V. de & Bottenburg, M. van (2011). 'Elite for all, all for elite? An assessment of the impact of sport development on elite sport success'. In: Barrie Houlihan & Mick Green (eds.) *Routledge handbook of sport development*. London/New York: Routledge, pp 575-595.

Bottenburg, M. van (2003). 'Top- en breedtesport: een Siamese tweeling?'. In: K. Breedveld (red.), *Rapportage Sport 2003*. Den Haag: SCP, pp. 285-312.

Bottenburg, M. van (2006), *Het kapitaal van de sport*, oratie uitgesproken bij de openbare aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar op het vakgebied van de Sportontwikkeling aan de Universiteit Utrecht in de faculteit Rechtsgeleerdheid, Economie, Bestuur en Organisatie, department Bestuurs- en organisatiewetenschappen

Bottenburg, M. van (2007). 'Om de sport verenigd. Instituties in de sportwereld'. In: J.W. Duyvendak & M. Otto (red.), *Sociale kaart van Nederland. Over maatschappelijke instituties*. Amsterdam: Boom, pp 225-239.

Bourdieu, P. (1988). 'Program for a sociology of sport'. In: *Sociology of Sport Journal* 5 (2), pp 153-161

Burrell, G. & Morgan, G. (1979). *Sociological Paradigms and Organizational Analysis*, London UK: Heineman

Deetz, S. (2000). 'Describing Differences in Approaches to Organization Science: Rethinking Burrell and Morgan and Their Legacy'. In: P. Frost, A.Y. Lewin & R.L. Daft (2000), *Talking About Organization Science*. Londen: Sage Publications, pp 123-152.

Feddersen, A., Jacobsen, S. & Maennig, W. (2009). *Sports Heroes and Mass Sports Participation – The (Double) Paradox of the 'German Tennis Boom'*, Hamburg: University of Hamburg

Hanstad, D.V. & Skille, E.A. (2010). *Does Elite Sport Develop Mass Sport? A Norwegian casestudy*, Noorwegen: Scandinavian Sport Studies Forum

Heer, W. de (1970). *Jeugdsport in Nederland*, Utrecht: Jan Luiting Fonds

IOC (2000). *Sport for All/Sport pour Tous*, Lausanne: International Olympic Committee

Kamphuis, C. & Dool, R. van den (2008). 'Sportdeelname'. In: K. Breedveld (red), *Rapportage Sport 2008*, Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, pp 74-101.

Kuperus, M. (2005). *De vereniging op survival. Overlevingsstrategieën voor hedendaagse verenigingen*. Utrecht: CIVIQ.

Lenk, H. (1974). *Leistungssport: Ideologie oder Mythos?* Stuttgart: Kohlhammer

Martin, J. (1992). *Culture in Organizations*. Oxford: Oxford University Press.

Reed, M. (2003). 'The Agency/Structure Dilemma in Organization Theory: Open Doors and Brick Walls'. In: H. Tsoukas & C. Knudsen (2003), *The Oxford Handbook of Organization Theory*, Oxford: Oxford University Press, pp 289-309.

Tennekes, J. (2003). *Organisatiecultuur: een antropologische visie*. Leuven/Apeldoorn: Garant-uitgevers.

Rijsdorp, K. (1973). *Sport en maatschappij. Een confrontatie van de sport met maatschappelijke vragen*. Alphen aan de Rijn: Samsom.

Schnabel, P. (2004). *Individualisering en sociale integratie*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Stel, J. van der (2004). 'Individualisering, zelfbeheersing en sociale integratie'. In P. Schnabel (red) *Individualisering en sociale integratie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, pp 96-120

Stokvis, R. (1979). *Strijd over sport. Organisatorische en ideologische ontwikkelingen*. Deventer: Van Loghum Slaterus.

Weick, K.E. (1995). *Sensemaking in Organizations*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Beleidsdocumenten

Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (2009). *Meerjaren beleidsplan 2009-2015. De toekomst van hockey, focus op kwaliteit en cultuur*. Nieuwegein, Koninklijke Nederlandse Hockey Bond

Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (2009). *Gestructureerd (samen)werken aan succes*. Nieuwegein: Koninklijke Nederlandse Hockey Bond.

Internet

www.knhb.nl (21 juni 2011)

www.ehlhockey.nl (1 augustus 2011)

Overig

Verweel, P. College Wisselende Perspectieven op Sport, 7 september 2009

Bijlagen

Bijlage 1 Topiclijst semigestructureerde diepte-interviews

Vorbereiding: Algemene informatie vereniging

- Prestaties Heren en Dames 1 afgelopen seizoen
- Hoofdklasse geschiedenis
- Huidig ledenaantal
- Ledengroei/afname in afgelopen 10 jaar
- Ledengroei/afname in afgelopen seizoen
- Aantal senioren leden
- Aantal senioren heren- en damesteams

Welkom

- Dank voor aanwezigheid
- Introductie onderzoek
- Duur interview
- Toestemming opname van interview en anoniem gebruik gegevens

Introductie respondent

- Functiebeschrijving
- Historie op vereniging

Vereniging

- Karakterisering
- Vorming beleid

Breedtehockey

- Organisatie breedtehockey
- Opbouw beleid
- Ambities en doelstellingen (lange of korte termijn visie)
- Waarom deze ambities en doelstellingen
- Benodigde randvoorwaarden voor realisatie ambitie
- Belangrijke aandachtspunten

Tophockey

- Organisatie tophockey
- Opbouw beleid
- Ambities en doelstellingen (lange of korte termijn visie)
- Waarom deze ambities en doelstellingen
- Benodigde randvoorwaarden voor realisatie ambitie
- Draagvlak ambitie bij zowel bestuur als leden

Combinatie top- en breedtehockey

- Voornaamste verschil top- en breedtehockey
- Verhouding tussen segmenten
- Verdeling faciliteiten
- Scheiding tussen segmenten
- Combinatie segmenten
- Wederzijdse beïnvloeding
- Belang van top voor breedte en andersom
- Wederzijdse versterking
- Spanningsveld tussen segmenten
- Mening van leden over combinatie segmenten

Gevolgen van combinatie top- en breedtehockey

- Betekenis ambitie voor vereniging
- Betekenis ambitie voor topteams en breedteteams
- Gevolgen nastreven ambitie
- Gevolgen voor cultuur van vereniging
- Gevolgen realisatie ambitie
- Gevolgen niet realiseren ambitie
- Gevolgen wegvallen ambitie
- Gevolgen combinatie van segmenten
- Realisatie ambities top- en breedtesegment tot nu toe. Wat is het effect
- Spanningsveld / strijd in beleid en praktijk. Waarom wel of niet
- Persoonlijke rol in combinatie van segmenten
- Respons vereniging op beleidskeuzes
- Visie van top- naar breedtesegment en andersom

Afsluitend

- Voornaamste knelpunten vereniging
- Samenhang met combinatie top- en breedtesegment
- Gevolgen van combinatie top- en breedtesegment algemeen
- Toekomstbeeld
- Korte terugkoppeling

Afronding

- Vragen en/of opmerkingen
- Mogelijkheid tot contact
- Dank

Bijlage 2 Codering semigestructureerde diepte-interviews

Karakterisering verenigingen

Breedtehockey

- Opzet
- Ambities
- Randvoorwaarden ambitie
- Knelpunten

Tophockey

- Opzet
- Ambities
- Randvoorwaarden ambitie
- Knelpunten

Combinatie top- en breedtehockey

- Dominantie
- Knelpunten
- Onbekend met ander segment
- Afname clubgevoel
- Verschil tussen de segmenten
- Zichtbaarheid verhouding
- Wederzijdse beïnvloeding

Toekomstbeeld

- Gevolgen/effecten/invloed ambities
- Mogelijkheden combinatie van segmenten